

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

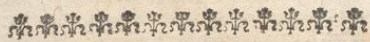
**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Cap. 30. Circa Vitia Religioni opposita, ac primum circa Superstitionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 69

Quia fœnet diuinum cultum, & arcet Canonicos ab absentia chori, scientes se distributiones amittere sine spe remissionis. Quod non procederet fortasse, si sciunt, posse à Canonicis licet, ac valde sibi remitti.

CAPVT XXX.

Circa Vicia Religioni opposita, ac primum circa superstitionem.

PROBL. XCVI.

Superstitio est, & superstitio non est, die Dominica ieiunare.

§ 25
Est superstitio.

SUPERSTITIO est. Quia exusu Ecclesie constat excipiendas esse dies Dominicas à ieiunio, cum à quadragesimali ieiunio eas excipit, & vigiliam quamcumque die Dominica incidente præcedens transfert in sabbatum. Et quia id ieiunium interdicitur cap. si quis tanquam, & cap. si quis Presbyter. d. 30. & cap. Sacerdos 26. quest. 6. & cap. ne quis ieiunet, de consecr. d. 5. Sic Caiet. 2. 2. quest. 93. art. 1. inter cultum superstitiosum falsum hoc ieiunium recenset. Et inter superstitiosum superfluum, Nauar. sum. cap. 11. num. 21. & Sayrus Clau. Reg. l. 4. cap. 4. num. 2. Illud damnat D. Thom. 2. 2. quest. 147. art. 25. ad 3. & 4.

§ 26
Superstitio non est.

Non est superstitio. Quia licet quis non peccet sine superstitionis suspitione ieiunium afflictionis ad satisfaciendum pro peccatis inire potest tamen ieiunium exultationis, quod sumitur, ut mens promptior sit ad gaudium, & ut in Deum eleuetur: quod quidem in Dei gloriam redundare, quis abneget? Ita Syluest. v. ieiunium, quest. 1. & alij citati à Sanch. sum. l. 2. cap. 37. num. 12.

§ 27
Auctori re-
sponso diffin-
guenti.

Certe ieiunium die Dominica olim fuit interdictum ob errorē Manichæorum asserentiū id ieiunium necessarium esse in contemptum Resurrectionis Christi Domini, & hoc ieiunium textus allegati condemnant, ac D. Thomas. Atque propter hunc errorem, qui tunc vigeat, subtraxit Ecclesia dies Dominicas à Quadragesimali ieiunio. cap. Quadragesimali de consecr. d. 5. At cum modo iam hæc causa cessarit, licitum est die Dominica ieiunare siue ieiunium exultationis sit, siue afflictionis, si id non fiat cum scandalo, aut aliquo errore, aut contumacia, quasi Ecclesie consuetudinem improbando: sed propter aliquem bonum finem, ubi gratia peculiarem deuotionem, spiritualem profectum, carnis compressionem, &c. D. Hieronymus l. p. 11. 28. ad Lucinum, & refertur, c. l. inam, d. 6. vbi hoc ieiunium approbat, & dicit, Apostolos illud seruasse. Ita sustinet Nauar. sum. cap. 21. num. 7. Valent. 2. 2. d. 9. q. 2. pun. 4. dub. 2. Azor tom. 1. l. 7. cap. 26. quest. vlt. Lessi. l. 4. cap. 2. dub. 9. num. 68.

PROBL. XCVII.

Veniale est, & veniale non est, die Dominica semper ieiunare, cum nec oboritur scandalum, nec adest error, sed propter aliquem bonum finem.

Veniale non est. Quia si licitum, imò laudabile est, vna vel altera die Dominica ieiunium inire propter aliquem rectum finem: nec veniale erit sæpe ieiunare, cum potius actum Religionis iterare, in Dei gloriam vberiore resfluere videatur. Si semel aut iterum pia actio est laudabilis: cur sæpius iterata obnoxia erit piaculo? sic ex doctrina D. Hieronymi epist. 28. ad Lucin. Hugo ad c. Vinam, d. 76. Medin. c. de ieiun. q. Quando necesse est ieiunare. Ledes. 2. p. 4. q. 17. d. 4. Palaci. in 4. dist. 15. d. 8. Angl. p. 1. vbi de ieiun. q. 4. diff. 3.

§ 28
Non est veniale.

Veniale est, ieiunare ordinariè diebus Dominicis. Quia aduersatur huiusmodi ieiunium Ecclesie consuetudini, quam in hac parte vniuersis habere testatur D. August. Epist. 86. ad Casulan. Ita Sanch. sum. l. 2. cap. 37. n. 15. Valent. 2. 2. d. 9. q. 2. pun. 4. n. 12.

§ 29
Veniale est.

Crediderim superflui cultus reum esse qui huiusmodi singularitati operam gesserit. Vnde si quispiam similiter sola die Dominica & non aliis diebus ieiunaret, peccato veniali incurreret. Quia id ad quandam singularitatem, & cultum superfluum pertineret. At cessante scandalo, casu in utroque solum veniale piaculum indicarim cessante scandalo, & alio lethali fine. Hinc deduco, votum ieiunandi ordinariè diebus Dominicis, esse irritum siue ieiunium sit afflictionis, seu satisfactionis pro peccatis: siue seu exultationis, quo mens in Deum strictius eleuatur. Quare si quis id voneat, ad nil tenetur, nec id ieiunium in alteram diem transferre. Quia est votum de re illicita. Ut edocet Suar. to. 1. de Relig. ar. de voto, l. 1. c. 6. numer. 21. Secus dixerim de voto ieiunandi aliquibus Dominicis ob bonum aliquem finem, secluso scandalo, ac vano singularitatis studio. Quia id cum sit de re licita, (vt Probl. proximo vidimus) obligabit. Denique si quispiam quodam singularitatis studio die Dominica vel semel ieiunaret, superstitionis piaculum incurreret. Quia est cultus indebitus superfluus. At sola esse venialis culpa cessante scandalo, aut alio fine grauitur iniquo.

§ 30
Hoc verum est.

PROBL. XCVIII.

Vouens ieiunare die in qua incidit festum aliquod (ex. gr.) Annuntiationis, si id incidat: potest, & non potest ipsa die Dominica ieiunare.

Non potest ieiunare die Dominica, sed sabbato præcedenti. Quia ceteris paribus debet se vniuersalis Ecclesie consuetudini conformare. Sic Ioan. de Neapoli quodlib. 8. q. 35. D. Antonin. p. 2. tit. 1. cap. 2. §. 10. Syluest. v. Votum, 3. q. 16. Tabie, v. Votum, 7. Attil. v. Votum, n. 17. Conuenerit profecto Ecclesia vigiliam

§ 31
Non potest. Neque Dominica implere.

liam Dini incidentis in Dominica ad diem sabbati transferre, ne die Dominica ieiunium geratur.

332
Potest quidem

Potest quidem ieiunare die Dominica, nec tenetur ad precedentem diem ieiunium transferre, sed satisfacit licite, & iuste ipsa die Dominica ieiunando. Quia etsi votum de aliqua re intelligatur instar rei cadentis sub præcepto Ecclesiastico: at Ecclesia ieiunium vigiliæ festi transfert precedentem in diem, si id in Dominica incidit. At ad nullum ieiunium obligat in die aliquo festo, ratione ipsius festi, sed solum in vigilia. Unde non est aliquod præceptum Ecclesiæ de simili ieiunio, quod eius voti regula sit. Deinde quia specialis deuotio vuentis fuit toto anno die illa ieiunare, qua id festum incidit, & non fuit ieiunare eius vigilia: & ita ieiunium ipsius diei voluit. Et sine sit ieiunium afflictionis, sine exultationis (de quo *Probl. 96. & 97.*) licitum est die Dominica ieiunare: Ergo satisfaciet suæ obligationi. Ita Sanch. *sum. l. 2. cap. 37. num. 18.*

333
Hanc eligen
sententiam
alia deduco.

Ego quidem existimo huic applaudens sententiam liberum esse vuenti, propria autoritate, illud ieiunium in præcedens transferre sabbatum. Quia ex omnium sententia quilibet potest votum suum propria autoritate in manifeste melius commutare. At manifeste melius est, se conformare vniuersæ Ecclesiæ consuetudini transferentis ieiunium in Dominica incidens in sabbatum præcedens. Hinc tamen exciperem Sabbata illa, quibus vuens tenetur alio ex præcepto ieiunare; ut si habeat ætatem obligantem ad ieiunium, non poterit commutare ieiunium illius Dominicæ in sabbatum Quadragesimæ, vel Quatuor temporum, vel quo alia incidit vigilia. Quia votum intelligitur de actu aliis non obligante, nisi aliud exprimitur. Si tamen quis promittit ieiunare alicuius Dini vespere, & illud incidat Feria secunda, tenetur sabbato præcedenti ieiunium gerere, nisi expressam habuerit intentionem ieiunandi die Dominica. Quia id ieiunium intelligendum est instar indicti ab Ecclesia in Vigilia cuiuslibet Sancti, quod ea incidente in Dominica in Sabbatum præcedens transfertur. Atque eadem ratione qui vult integro aliquo mense, verbi gratiâ Aprilis, seu Maij, ieiunare, non tenetur ieiunare diebus Dominicis illius, nisi expressè intenderit, se ad id obligare. Quia intelligitur hoc ieiunium ad modum instituti ab Ecclesia, à quo dies Dominicæ semper excipiuntur. Tabiena sic *v. Votum, 3. quest. 7. Artil. v. Votum num. 25. Sanch. citat. n. 18. 19. & 20.*

PROBL. XCIX.

Diversi Diuinationis modi constituent, & non constituent diuersas in genere moris species necessarias fatendas.

334
Recolo Diuinationis species

Recolo, Diuinationem esse duplicem: Quædam in qua est pactum cum dæmone expressum: quædam, in qua solum est tacitum. Vtriusque verò plures sunt species iuxta signorum diuersitatem, quibus dæmon diuinatores assolet edocere. Prioris

quidem, in qua est pactum expressum quæ generali nomine *Necromantia* appellatur, sunt nouem species, Prima est *Præstigium*, cum dæmon variis apparitionibus superstitionum oculos præstingit, se illorum aspectibus obiciens occultaque docens. Secunda *Diuinatio per somnia*, cum instructio dæmonis per somnia spectatur. Tertia *Necromantia*, cum adhibitis sanguine & certis carminibus, videntur mortui resurgere, loqui, & docere. Quarta *Diuinatio per Pythones*, cum dæmon per homines arreptitios docet. Quinta *Geomantia*, cum docet per signa in corporibus terrestribus apparentia, ut in ligno, metallo, lapide, Sexta *Hydromantia*: cum per signa in aqua apparentia. Septima *Aeromantia*, cum per signa apparentis in aere. Octaua *Pyromantia*, cum per signa in igne. Nona *Aruspitium*, cum per signa apparerit in extis animalium Sacrificatorum dæmoni docet. Rursus Diuinatio, in qua est sola tacita dæmonis inuocatio, est duplex. Prior est, cum cognitio oculorum vanè procuratur ex consideratione alicuius dispositionis alias existentis in quibuscumque rebus. Posterior est, cum queritur ex dispositione eorum, quæ homines consilium faciunt, causa eius cognitionis adipiscenda. Priorem diuinandi modum in nouem species diuido. Prima est *Genethlia*, cum ex Syderum motu, aut situ cognitio queritur. Secunda *Auguria*, cum ex animalium vocibus, aut ex hominum stertitatione. Tertia *Aspitiolum*, cum ex auium volatu, aut quorumvis animalium motu. Quarta *Omen*, cum ex hominum vocibus præter intentionem expressis. Quinta *Onirocritica*, cum ex somniis. Sexta *Physiognomica*, cum ex totius corporis humani signis. Septima *Spatulamantia*, cum ex signis spatulæ. Octaua *Metoposcopia*, cum ex fronte. Nona *Chiramantia*, cum ex manuum lineis. Verum posterioris modi diuinandi duas species enumero. Prima est *Geomantia*, cum ex punctorum protractione cognitio queritur. Secunda *Diuinatio per sortes*, cum aliquis ex signis resultantibus ex plumbo liquefacto, proiectoque in aquam: vel ex consideratione festuæ electæ ex duabus oblati, vel schedulæ scriptæ, aut albae: vel extaxillorum proiectione: vel ex consideratione eius, quod aperientis librum occurrit, cognitionem querit. His præmissis, quasierim, num præfati diuinationis modi constituent diuersas in genere moris species necessarias in confessione aperendas: ut an diuinatio sit per aërem, vel per aquam, &c.

Sunt quidem constituentes diuersas in genere moris species in Confessione manifestandas. Quia triplex est in hoc genere species, Prima in qua est expressa dæmonis inuocatio; Secunda, in qua est inuocatio tacita; tertia, cum aliquid consulto fit, ad cognitionem oculorum comparandam, quæ quidem appellantur *Necromantia*, *Augurium*, *Diuinatio per sortes*: si ergo sunt in genere moris species hæc distinctæ, necessarii erunt in Confessione aperienda. Sic D. Tho. 2. 2. q. 95. a. 3. in corpore. Valent. 2. 2. d. 6. q. 12. pun. 2.

Hæc diuinandi species non sunt in genere moris distinctæ: unde non est opus in confessione explicare, per quas res diuinatio fiat. Quia hi diuinandi modi non habent specialem contra rectam rationem deformitatem, sed omnes eandem. Ita Caiet. *opusc. 10. 1. tr. 5. de confessione.*

335
Confessionem
in genere moris
species manifestandas.

336
Non constitunt.

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 71

fel. q. 3. Victor. sum. ubi de confes. n. 176. concl. 6. Sotus in 4. dist. 18. q. 2. a. 4. concl. 6. Azor. to. 1. l. 9. c. 12. q. 3. Suar. to. 1. de Religi. 2. c. 9. n. 5. & cap. 10. n. 2. & 3. Manu. to. 1. sm. c. 53. n. 5. Sanch. sum. l. 2. c. 38. n. 14.

537
Hic elige.

Ego existimo veritatem esse hanc sententiam in his omnibus diuinandi modis, pactum explicitum cum dæmone si demas, de quo sequenti Problem. dissero.

PROBL. C.

Est, & non est differentia specifica necessario facienda inter demonis tacitam, & expressam inuocationem.

538
Non est differentia specifica

Non est. Quia idem iuris est taciti, & expressi. De quibus. ff. de legib. l. Cum quid. ff. si certum petatur. Nam confessio tacita, & expressa non differunt: & idem est de consensu in quolibet contractu. Deinde tota malitia diuinationis sistit in voluntate impetrandi à dæmone, quod fuerat à Deo expostulandum: sed hæc voluntas eadem est, siue verbis id postuletur, siue factis: Ergo tacita inuocatio ab expressa non differt? Ergo non est necesse id in confessione exponere, sed satis erit, si quis dicat, se in diuinando lethali deliquisse. Sic Victor sum. ubi de confes. numer. 176. Adde esto tacita inuocatio ab expressa differat differt tamen sicut imperfectum à perfecto, quod non arguit diuersitatem specificam, sed graduale maioris vel minoris grauitatis, vt dicit Sanch. sum. l. 1. cap. 28. n. 24. Suar. l. 2. de superstit. cap. 10. numer. 1. Bonac. d. 3. de 1. Prec. Decal. q. 5. pun. 3. numer. 10. At est satis probabilis sententia, neminem teneri circumstantias aggrauantes intra eandem speciem in confessione manifestare: Ergo probabile erit, non esse obligationem manifestandi expressam fuisse dæmonis inuocationem.

539
Est specifica differentia

Est quidem differentia specifica necessario manifestanda. Quia in confessione manifestare tenemur non solum distinctionem specificam peccatorum, sed numericam. At cum voluntatem habet quis expressam dæmonem inuocandi distinctum peccatum est, ac illud, quod tacita inuocatione perpetratur. In tacita enim inuocatione solum virtualiter hæc adest voluntas, non formaliter: sed voluntas formalis à virtuali est numero distincta. Ergo tenemur, in Confessione has distinguere voluntates. Ita Sanch. citat. Bonac. & Suar. ubi supra. Palaus to. 3. tr. 17. dist. 1. punct. 3. numer. 11.

540
Hanc sententiam probabiliter esse iudicamus.

Probabilis satis est prima sententia: ego tamen secundam probabiliorē eligo. Quia esto tacita inuocatio & expressa specie differant, (quod profiteor) at quia numero differunt, in confessione, an expressa fuerit, an tacita debet explicari. Certè longe diuersum iudicium confessarius geret de pacto expresso, quam de tacito. Quare optime D. Thom. 2. 2. q. 5. a. 3. ad 1. Multo grauius (ait) est, dæmones inuocare quam aliqua facere, quibus dignum sit, vt se homines ingerant.

PROBL. CI.

Omnis diuination siue tacita sit, siue expressa, pertinet, & non pertinet ad superstitionem.

Non pertinet. Quia supersticio consistit in voluntate attribuendo creaturæ diuinum honorem: at sola diuination futurorum contingentium pendentium à causa libera ad Deum pertinet. Ergo sola hæc diuination supersticio est. Cum à dæmone (ex. gr.) quis petit scientiam alicuius occulti effectus presentis, non petit aliquid, quod potestatem excedat, creaturæ: Ergo nullam illi tribuit diuinitatem. Ergo neque superstitionem perpetrat, tamen si grauissime delinquat. Sic Valen. 2. 2. dist. 3. q. 12. pun. Lessi. l. 2. de iust. c. 43. dub. 5. n. 18.

541
Non est in eis ad superstitionem.

Pertinet quidem. Quia ex proprio Diuinitatis iure Deus vult, vt creaturæ omnes ad ipsum confugiant, in eoque fidant. Qui ergo, illo relicto, confugeret ad diabolum suum inimicum, in eoque fideret, plane eius iuri diuino derogaret: & quod illius proprium est, veller inimico tribuere: Ergo superstitionem committeret, tacitaque idololatriæ reus existeret. Ita Sanch. l. 2. in Decal. c. 38. à numer. 9. Palaus to. 3. tr. 17. dist. 1. pun. 3. n. 11.

542
Ad superstitionem pertinet.

Cum his opinor. Quia quamuis non confugiat quis ad dæmonem gratia obtinenda altioris rerum occultarum cognitionem, quam ipse possit consequi, & virtute sua naturali communicare: quia tamen per hanc ipsam societatem affectat dæmon usurpare diuinæ aliquid excellentiæ, & honore illi dedito ab homine, nempe, vt homo relicto Deo, ad eum confugiat, & in eo contra Dei voluntatem confidat, cooperatur dæmoni ad hanc diuini honoris usurpationem: ideo contra Religionem Deo debitam superstitione agit.

543
Cum his opinor.

PROBL. CII.

Agendum est, & agendum non est, quod affolet demon in eueruementis vel alibi apparens bonum consulere.

Sæpe dæmon affolet apparere fingens, se esse animam defuncti, vt videntes in errore inducat: id quod non semel habitans in demoniaco gerit. Et quamuis bona consulat, petat que geri suffragia, aut aliquid restitui, id efficit, vt postmodum facilius decipiat. Non tamen abnegamus, animas beatas aut in purgatorio, infernove existentes, apparere aliquando viuientibus, id Deo permittente ob aliquas instas causas. Cum autem in demoniaco dæmon ait, se animam esse defuncti, semper mentitur. Quia animæ defunctorum nunquam aliud corpus ingrediuntur, vt docet Abul. ad cap. 8. Mat. q. 124. Quæstioni autem do, an dæmone consulente bonum, id licite possimus mandare executioni.

544
Nonnulla suppono.

Possumus plane. Quia bonum quod consulis agere potest quis, non quod dæmon consulit.

545
Agendum est.

72 Theologiæ Moralis. Lib. XXVIII.

bonum quod licet, sed quod in se est bonum. Sic Delrius non-
ster l. 6. disquis. Magic. in anacephaleosi, mo-
nit. 10.

546 Non possumus diabolo vel consulenti bo-
num obedire, nec eius parere consilio. Quia
omnia bona quæ consulit, ad nostram perni-
ciem diriguntur. Ita Thyreus nostræ societatis
de apparitionib. spirituum c. 15. n. 20. Sanch.
sum. l. 2. c. 38. n. 24.

547 Si dæmon consulit præcepti alicuius obser-
vationem gerendum esse affirmo, ratione præ-
cepti obligantis. At consilium eius bonum
prætermittere tutius omnino esse crediderim,
vel in aliud bonum commutare; ne quid frau-
dis eo consilio diabolus moliat.

PROBL. CIII.

*Licet & non licet, ex Astris futura, &
occulta prædicere non certo, sed proba-
biliter tantum.*

548 P Ramitto, ex Astris prænunciare euentus
ex libero hominis arbitrio pendent, ac ef-
fectus occultos, superstitio est. Quare non li-
cet ex Astris prænunciare futura bella, conten-
tiones, amulones: imò neque certum mor-
bum alicui esse euentum, nec periculum
mortis incursum, neque celebratum coniug-
ium, facturum iter, dignitatem consecutu-
rum, & his similia. Quia hæc omnia ex libera
pendent voluntate, vel ex humorum in ordi-
natione: ac proinde ex Astris prænosci non
valent. Idem dixerim de furis occultis, alijs
que hominum actionibus, quæ humanâ non
possunt industria vestigari. Quod si per Astra
ea dignoscere quis tentet, peccatum gravissi-
mum superstitionis perpetrabit. Sic omnes
Doctores cum D. Tho. 2. 2. q. 85. a. 5. Vnde
Iere. 10. Dominus: *A signis cæli nolite muer-
re, quia timent Gentes, quia leges populorum
vana sunt.* Quæsierim verò, num liceat, ex
Astris hos futuros euentus, & occulta facta
prædicere, non certò, sed tantummodo proba-
biliter?

549 Licet quæ-
dam. Licet planè. Quia naturaliter quisque suam
agnatam propensionem, & inclinationem
sestat: sed ad huiusmodi inclinationem
non leuiter Astra conducunt: Ergò ex illis
saltèm probabiliter vnus cuiusque facta
poterunt prænunciari. Sic Tol. l. 4. c. 15.
n. 6. Delri. l. 4. disq. Magic. c. 3. q. 1. concl. 2.
Caiet. 2. 2. q. 95. a. 5. Valent. 2. 2. d. 6. q. 12.
pun. 3.

550 Non licet. Quia ex Astris deduci non potest
industria humana probabilis cognitio eorum
euentuum. Tum quia non possunt omnia Astra
concurrentia cognosci, & quæ cognoscuntur.
imperfectissimè cognoscuntur. Tum quia
Astra non sunt causæ immediatæ liberorum
effectuum, sed ad summum naturalium incli-
nationum. Tum quia ab alijs causis sublanari-
bus sæpissimè eorum influentia impeditur.
Tum denique quia contra propriam propen-
sionem, & inclinationem peruersam vnus-
quisque Dei adiutus auxilio procedit. Non er-
go ex regulis Astrologiæ probabilis cognitio
potest inuestigari. Alias non diceret Propheta

A signis cæli nolite timere. &c. Nam si ex
Astris cognitio probabilis futurorum euen-
tum posset haberi, nec essent vane leges po-
pulorum, sed prudentes: nec irrationabile, &
vanum sed potius prudens, illa timere. Cum
ergo ex solis Astris cognitio probabilis haberi
non possit: restat, vt illam quis habeat ex
doctrina dæmonis, & eius auxilio: ex Dei
namque reuelatione clarum est non haberi.
Ita Suar. to. 1. de Relig. l. 2. c. 11. n. 31. Sanch.
l. 2. sum. c. 38. n. 31. Lessi. l. 2. c. 43. dub. 6.
n. 42. Pala. to. 3. tr. 17. d. 1. pun. 4. n. 5.

Ego quidem asseruerim, quando hæc præ-
nunciantur maiori firmitate, quam ex Astris
haberi potest, v. gr. dicendo: Hoc est probabi-
le: esse superstitionem. Quia ex solis Astris
hoc iudicium absolutum, aut probabile
comparari nequit: sed ex inclinationibus
naturalibus coniectura admodum tenuis.
Ergo qui absolute, aut maiori firmitate illa præ-
dicit, vel ea intentione illam cognitionem in-
uestigare satagit, tacitè dæmonis disciplina
vititur, vel vult ab eo hæc edoceri. Secus au-
tem esset, quando non ex Astris Solis, sed ex
alijs circumstantiis, & causis particularibus hæc
coniectura probabilis sumeretur, v. gr. ex tem-
peramento personæ, & ex alijs eius actibus, &c.
Quia obseruatio, huiusmodi non est di-
uinitas, sed providentia, Nec crediderim
esse superstitionem, nec iure aliquo anti-
quo damnatum, quando hæc prædicuntur
sola illa tenuissima coniectura, & certitudine,
qua sciri possunt per Astra, & ita habet in
mæte prædicēs, vel si absolute prædicat, ira tamè
intendens, & non maiori certitudine. Atque
hoc probat solummodo primæ sententiæ fun-
damentum.

PROBL. CIV.

*Ex Astris futura contingentia probabiliter
prædicere, non certò est, & non est
motu proprio Sixti V. interdictum pro
foro interno.*

Non est interdictum pro vtròque foro, sed
pro externo tantum. Quia id verba te-
stantur: Statuimus, vt contra facientes iudicia,
& nativitates hominum, quibus de futuris con-
tingentibus, successibus, fortuitisque casibus,
aut actionibus ex humana voluntate pendentibus
aliquid euentuum affirmare audeant, etiam si
id se non certò affirmare asserant, aut protesten-
tur, inquirant, & procedant, & in eos senerius
Canonici puniunt, & alijs eorum arbitrio animad-
uertant. Quæ quidem verba videntur id ad so-
lum externum forum referre, nihil de interno
præcauent. Ita Sic Suar. to. 1. de Relig. l. 2. c.
11. n. 30. Valent. 1. 2. d. 6. q. 12. pun. 1. Del-
Rio. l. 4. disq. Magic. c. 2. q. 3. Additque
Suarius, in tali prædictione non decisse gra-
uem culpam saltem ratione scandali, & spe-
ciei mali cum præsumptione iuris, vel de iure.

Pro vtroque foro est interdictum. Quia
cum in eo motu proprio Pontifex permittit
iudicium de agricultura, navigatione, medici-
na, & alijs rebus naturalibus, de quibus con-
stat certum iudicium ferri non posse, sed val-
dè dubium: & de incept absolute interdicat
illud

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 73

illud circa casus fortuitos, & pendencia ex libero arbitrio etiam cum eo dubio: videtur in hoc posteriori prohibitionis casu loqui in vtroque foro, sicut in priori permissionis loquitur in vtroque. Et ratio prohibitionis est, quia etiam hic modus praeiudici futura, valde est Reipublicae perniciosus, & multis superstitionum periculis, & calumniis diuinatorum fingentium id dubium exposuit. Ita Salas 1. 1. *quasi*. 9. *4. 5. tract*. 5. d. 2. *fest*. 3. *num*. 36. *aliter*, id esse culpam lethalem ob grauem prohibitionem in eo motu proprio contentam. Sanch. 1. 2. *sum. cap*. 38. *num*. 34. *Grat*. 1. 2. *decis*. c. 5. n. 19. *Fatnac. de heret*. q. 81. n. 9.

554
Primam sententiam probabiliorē esse
puto, asserens, hanc coniecturam dubiam,
tenuissimamque prædictionem posse sine peccato
geri. Quia non est prædictio eventus
absoluta, sed solum est prædictio illius
quadam tenuissima coniectura continen-
ti: quod potius esse prædictio contingentia,
quam effectus. Ideo Suarius huiusmodi præ-
dictionem licere in foro conscientiae asseruit.
Fateor, in foro externo, puniendos esse
Astrólogos iudiciarios, qui futuros eventus,
& res occultas manifestant: tamen si prote-
stentur, se non certo ea prædicere. Quia
saltem tanquam verosimilia, & probabi-
lia manifestant, quia præsumuntur ad oc-
cultandam suam malitiam ea forma prænun-
tianti vti. At non inde euidenter arguitur
in foro conscientiae id condemnari. Non au-
tem abnegō, raro à culpa lethali excusari
posse quamlibet ex Astris coniecturalem
prædictionem quantumvis dubiam: quia
nunquam talis præsumitur, sed potius credi-
tur firmitatem habere: hoc autem non ex
decreti SIXTI. sed ex voluntatis iniquæ per-
uersione:

prio nulla de nouo fertur prohibitio, sed quod iure diuino, & Canonico prohibitum erat, denno prohibetur, vt constat ex toto processo illius constitutionis, & præcipue ex illis verbis: Nos igitur, qui pro nostri pastoralis officij munere Fidei integritatem inuiolatam conseruare debemus, & animarum saluti prospicere, quantum diuina gratia adiuuare possumus, ex paterne charitatis visceribus optamus, damnnantes, reprobantes omnne genus diuinationis, que diabolo auctore, ad fideliu deceptionem a predictis-curijs, vel perditis hominibus fieri solent. Ecce quomodo Pontifex solummodo perniciosam diuinationem a diabolo inuentam intendit prohibere: Ergo coniecturalem solum predictionem futurorum euentuum Pontifex non prohibuit. Certè hæc coniecturalis predictio futuri euentus non est predictio illius absolute, sed solum est predictio illius sub quadam tenuissima coniectura contingentie: quod potius est (vt dicebamus) predictio contingentie; quam effectus. Ità Castro Pala. 10. 3. tract. 17. d. 1. pun. 4. numer. 9. Caiet. 2. 2. quæst. 95. a. 5. Valent. 2. 2. d. 6. quæst. 1. punct. 1. asserens solam perniciosam diuinationem a diabolo inuentam illo motu proprio prohiberi.

His lubet adhaerere. Quia Sixtus permit-
tit inibi Astrologiae artem circa temperatu-
ram, inclinationem, & propensionem vi-
uentis, vt expressè notauit Suar. tom. 1. de
Relig. l. 2. cap. 11. numer. 12. Ergo sola
praedictio futuri euentus, vel occulti facti
cum maiori certitudine, quam ex Astris ha-
beri potest, est prohibita. Non igitur illa
tenuissima coniecturalis praedictio, quae potius
ex inclinatione, & temperatura viuentis, quam
alio ex capite colligitur: nec ea est, quam Pon-
tifex praescribit pro externo foro pœnis af-
ficiendam.

PROBL CV:

*Dubia hæc tenuissima futurorum contin-
gentium prædictio, est & non est vel
pro foro externo in motu proprio Sixti
V. contenta.*

855
Pro foro ex-
terno in mo-
tu proprio
continetur.

PRO foro externo apertè in motu proprio Six-
ta continetur. Quia Pontifex statuit, vt con-
tra facientes iudicia, quibus de futuris con-
tingentibus, fortuitisque casibus, aut actio-
nibus ex humana voluntate pendentibus, ali-
quid euenturum audent affirmare: etiam si
id certò non se affirmare allèrant, aut pro-
testentur: Inquisitores inquirant: procedant,
& in eos seuerius Canonici pœnis, &
aliis eorum arbitriò animaduertant. Ergò
pro foro externo saltem quæcumque affirma-
tio etiam coniecturalis, dubia, tenuissima est
prohibita, Sic Sanch. l. 2. sum. cap. 38. n.
34. Salas l. 2. quæst. 9. a. 5. tract. 5. d. 2. sect. 3.
n. 19. Farin. de har. q. 181. n. 39. Graf. l. 2.
decisc. c. 19.

556 *Neproex-
turno conti-* Hæc coniectura dubia, tenuissimæque præ-
dictio in illo motu proprio vel pro foro ex-
terno non prohibetur. Quia in eo motu pro-
Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

PROBL. CVI.

*illi, quos Zahories vocitant, possunt, &
non possunt absque arte demonis ea
videre, quae se affirmant
conspicere.*

Zabories vocitantur illi, qui dicunt, se videre aquarum seu metallorum venas, & aurum quæ-
tauros, cadaveræque in terræ visceribus sitioni appo-
nenda apostemata, & alia humorum gene-
ra intrâ humanum corpus latentia, non impedi-
entem corpore, nec vestitu. Quæsierim, num
id possit sine arte diaboli exeri.

Possumus Zahories ea omnia naturaliter ge-
rere. Quia huiusmodi vis potest ex humore
melancholico, & confurgentibus inde spiri-
tibus ex vehementia. Sic Caelius Rhodig. l. 17.
antiqui. lib. cap. 2. Vairus l. 2. de fasci. c. 4.
Et Veracius. l. 2. de anima speculat. 2. fatetur,
se non capere posse, qualiter hæc abque
dæmonis illusionē contingant: at subiun-
git, se non audere damnare. Quia novit
viros alias probos asserentes, se præfata vi-
dere.

Minimè possunt. Quia nonnulla, quæ
G se aspi

Aliqui da-
monis arte
non possunt.

aspicere affirmant (v. gr. quæ visceribus terræ cadavera, vel corpora humano abdita aposthemata) impossibile naturaliter geri. Quomodo enim potest visus acies corpus tam densum & opacum penetrare? Ergo manifesta est demonis operatio. Ità Sanch. l. 2. sum. c. 38. ff. 37. Delrio l. 1. disq. Mag. cap. 3. quest. 4. liter. C. Palaus tom. 3. tract. 17. dist. 1. punct. 4. numer. 9.

561
Idem tenet,
et expono.

Compertum mihi, Zahories vanas aquas agnoscere posse ex vaporibus mane ac vespere illic expiratis: & metalla in terræ visceribus abdita ex quodam herbæ genere ibi oriri solito: impossibile autem, conspiciere reliqua quæ se videre asserunt: præsertim quia dicunt qualia sunt. Quare ea, illos docente d. mone, manifestant. Præterea quia hi vim hanc certis diebus alligant, nempe feriæ sextæ, vel terciæ. Quod vanæ superstitionis, ac latentis cum damone pacti manifestum est documentum: cum hi dies nil præ cæteris habeant, ad aciem visus acuendam. Ex quo deduco, reos esse culpæ lethalis consulentes hos, qui sola demonis ope id possunt prædicere.

PROBL. CVII.

Cum duo, equali electorum numero, ad Beneficium electi sunt: licet, & non licet, electionem alterutrius sortibus Diuisoriis terminare.

562
De sortibus
Diuisoriis
nonnulla præ-
mitto.

Præmitto ex D. Thoma ab omnibus recepto 2. 2. q. 95. a. 8. sortes propriè esse, cum aliquid sit, vt eius eventu considerato aliquid fiat, aut innotescat: & eas triplices esse. Quædam sunt *Diuisoriæ*, vt sciant sortientes, quid cuique tribuendum, cauendum, v. sit. Quædam *Diuinatoriæ*, quibus aliqui ad cognoscenda occulta vtuntur: vt si sic, vel aliter taxilli, chartæ decident, coniecturatur prosper, vel aduersus casus. Vel cum diuersa nomina collocantur in vrna, vt coniectetur, furtum esse apud eum, cuius nomen educitur. Item si librum aperiendi occurrat scriptum lata, aut tristitia continens, inde succellus prosper, vel aduersus coniectetur. Aliæ sunt *Consultoriæ*, quibus diuina voluntas exquiritur, vt sciatur, quid in aliquo negotio gerendum. Porro stando in solo iure naturæ sortes Diuisoriæ sunt licitæ, ac proinde mitti possunt in casibus & ius humanum eas non interdicat. Quia nil aliud includunt, quam quandam humanum contractum, quo ex communi consensu paciscentium ius ad aliquam rem habentium ea inter ipsos sorte diuiditur, vt illius sit, cui fors contigerit. Hic autem contractus nihil superstitionis, aut mali in se habet, cum ad nullam incertam rem dignoscendam ordinetur; sed ad quandam fortunæ contractum, in quo æqualis est utriusque contrahentis conditio. Hinc deduxerim, licere sortes has in electionibus ad officia secularia. Quia nulli libi id interdictum reperio: Et tempore pestis, aut persecutionis Ecclesiæ, quando disceptatio fuerit, quinam Parochi, aut Clerici, aut Religiosi manere debeant in loco persecutionis, aut infectione affecto, vt reliquis sub-

ueniant, nec aliter commodè his hæc componi valeat, licitum esse sortibus diuisoriis eligere: Et quando sunt plures rei; nec oportet, omnes punire, licere, quod in militia est praxi receptum, vt sorte excipiat quis necandus sit: Quando autem non constet de persona, quæ patrauit delictum, non licere, eam sortibus indagare; quia præter diuinationem ibi admixtam, est periculum puniendi innocentis, si fors in ipsum excidat, aut rei non legitime probato eius delicto; quippe sortium probatio non est legitima. Denique licere tempore tempestatis quando gratia navis alleuianda, ne depercat omnes, necessum est, aliquos homines proicere in undas: sortiri ex omnium consensu, quis proiciendus sit. Enim verò sortes hæc non licent in electionibus Ecclesiasticis. Quia id interdictum cap. fin. de sortileg. ibi: *sortis usum in electionibus perpetua prohibitione damnauit*. Erat autem ibi de Ecclesiasticis electionibus sermo. His præmissis, iam rogitò, num, cum duo equali electorum numero ad Beneficium sunt electi, liceat alterutrius electionem sortibus terminare?

Licet quidem. Quia iam electio legitime facta erat, & sortes ed solum mittuntur, vt alteruter præferatur. Sic Glol. 26. q. 2. in summa, v. *sortes*. Laurent. ibi, vt eum refert Archidiaconus. ibidem. Et videtur, non aliud remedium aptius suppetere, cum eligentes in vnum non consentiant.

Minimè licet. Quia dum suffragia equalia sunt, nullus dici potest esse ad Beneficium legitime electus: debet enim eligi à maiori parte Capituli. Ergo cum Capitulum consentit, vt Beneficium obtineat, & omnibus præferatur ille, cui fors contigerit: iam mediis sortibus efficit electionem. At cap. fina. de sortilegiis, prohibetur omnis electio sortibus facta: Ergo etiam hæc determinatio electionis, quæ vera electio est, prohibetur. Ità Sanch. l. 2. sum. cap. 38. numer. 74. Pala. tom. 3. tract. 17. d. 1. punct. 6. numer. 6. Archidiaconus, citat. Antoni. eo cap. numer. vltim. Hostiens. numer. 3. Ioan. Andr. n. 12. Card. q. penult. Mariannus, Socin. senior, n. 26. Anani n. 11. Felin. c. capitulum, n. 21. Suar. to. 1. de Religi. l. 1. c. 12. n. 7.

Hoc certum existimo, & ita supponere videtur Glossa communiter c. penult. v. *Teneantur de his certum rescriptionibus*. in 6. Vbi in hac discordia electorum monetur, superiores ad eundem, vt terminum electoribus præscribat: & eo transacto electionem asserit ad eum deuoluí. Imò & si plures eligantur à maiori parte, non vt omnes eo munere fungantur, sed vt sortes mittantur postea inter illos: id non licere affirmo. Quia generalis est c. fin. prohibitio, & verè absoluta electio sortibus terminatur. Quod si in aliqua congregatione is vigeat usus, aut erit virtute alicuius constitutionis à sede Apostolica approbata; aut erit in officiis non habentibus iurisdictionem aut administrationem Ecclesiasticam. Vt edocet Suar.

cit. n. 8.

PROBL.

PROBL. CVIII.

Licet, & non licet fortibus diuisionis vti, ad terminandas lites inter Clericos circa electionem ad Beneficium, vel officium Ecclesiasticum.

⁵⁶⁶ *Quia certum* ^{suppono.} **S** lites sint circa res temporales certum est id licere. Quia nullo iure id interdictum reperitur. Nam textus *cap. fin. de sortileg.* loquitur de solis Ecclesiasticis electionibus, vt docet *Suar. tom. 1. de Relig. l. 2. cap. 1. 2. num. 1. 1.* Quæsi-
tum verò, an si lis Clericorum sit circa Benefi-
cium, aut aliud officium Ecclesiasticum, liceat
fortibus vti, ad litem dirimendam?

⁵⁶⁷ *Non licet.* Minime licet. Quia *cap. fin. de sortileg.* id pro-
hibetur. Et verè completur electio alterius ex
litigantibus per illas sortes: Ergo contra illius
textus præscriptionem lis sorte dirimitur. Sic
Hofli. c. vni. num. 6. de eo, qui mittitur in possess. in
6. Ioan. Andr. ibi. num. 4. Ancharan. ad finem. Do-
min. num. 1. Francus num. 9. Card. cap. licet cau-
sam de probat. Felin. cap. Capitulum, num. 21.
vers. sed saluando, de rescript.

⁵⁶⁸ *Licet placet.* Licet omnino sorte Clericorum eam dirimi
litem, Quia textus *cap. fin.* non loquitur in hoc
casu sed in solis electionibus: At componen-
tes fortibus litem, non eligunt, cum is, cui fors
cedit non recipiat Beneficium ex vi fortis, sed
ex vi iuris, quod prætendebat: & per illas for-
tes tantum auferit impedimentum. Ita *Gloss.*
cap. Licet causam, v. Vti possidetis, ad finem.
de probationib. Hofliens. ibi, num. 10. casu 1. di-
cens, ita vfu receptum. Abbas num. 37. adiciens
exigi quoque consensum vtriusque litigantis,
ne alteri discordanti iniuria irrogetur. Deci.
ibid. a num. 206. usque ad 212. & alij, quos refert
Felin. cap. Capitulum, num. 21. Et forsam ita esse,
docet Lessl. l. 2. cap. 43. dub. 9. num. 58.

⁵⁶⁹ *Rem aptius* ^{expono, cum} ^{Suar.} Rem aptius cum *Suario tom. 1. de Relig. l. 1.*
cap. 1. 2. num. 1. 2. lubet enodare. Asserto itaque li-
tem hanc fortibus dirimi, non esse contra de-
cisionem *cap. fin.* quod probat secundæ sen-
tentia fundamētum, & quo ad hoc veram
esse: Alia tamen ratione id licitum minime
esse reor, nempe, si propria fiat autoritate:
benè tamen autoritate Ecclesiastici Iudicis: &
quo ad hoc veram esse primam sententiam iu-
dico. Quia in litibus Beneficialibus cauend-
um est omnino periculum vitiosi in Bene-
ficium ingressus, quale est absque legitimo il-
lius titulo. Quod habetur *cap. vni. de eo, qui*
mittitur in possess. in 6. At quando authorita-
te propria hæc lis componitur, id periculum
subest. Cum enim neuter litigans possit alteri
sua autoritate, suoque pacto legitimum Be-
neficij titulum impertire, nec constet, vter li-
tigantium titulum legitimum habeat: est pe-
riculum, si forte alter litigans titulo iusto ca-
rebat, vt absque illo Beneficium possideat.
Præterea quia omne pactum propria initum
autoritate circa Beneficium Ecclesiasticum
litigiosum est simoniacum *cap. fin. de pactis.*
& cap. Quam pio, quest. 1. sed vtrumque
vitium cessat autoritate Iudicis interuenien-
te; quia si vterque pactum id in manu Iu-
dicis ineat, vt iuxta illud sententiam ferat,
Esco. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

cessat simonia, cessat vitiosus ingressus, cum
vtrumque fiat Iudicis autoritate. Vnde col-
ligo, Iudicem hunc necessariò futurum eunt;
cuius est conferre eius Beneficij litigiosi titu-
lum. Quia si alius sit non cauetur ingressus
vitiosi periculum. Quare in electione Ponti-
ficis, quando inter duos discordia esset, vter
verè electus sit, poterit fortibus discordia com-
poni. Quia non adstringit illos ius Ecclesiasti-
cum sortes interdicens. Sed id necessariò fa-
ciendum de cardinalium, quorum est ele-
ctio, consensu. *Sanch. l. 2. sum. cap. 38.*
num. 79.

PROBL. CIX.

*Iure naturali interdiciuntur, & non inter-
dicuntur iure naturali, sortes diui-
soria in electionibus Ec-
clesiasticis.*

Naturali ex iure interdiciuntur. Quia id
colligitur apertè ex *cap. fin. de sortileg.* Naturali ex
ibi: *Licet nota non careat, quinimo multa re. iure interdici-*
prehensione sit dignum, quod fors in talibus in-
terueniat. Et deinde Pontifex concludit inter-
dicendo sortium vsum in electionibus Ec-
clesiasticis. At si antea id non esset iure natu-
rali interdictum, & re vera, non aderat tunc
ius humanum interdicens: non esset reprehē-
sione dignum. Sic D. Thomas ab omnibus re-
ceptus *2. 2. quest. 95. art. 8.* eam huius prohi-
bitionis reddens rationem: Quod electiones
Ecclesiasticæ sint potius inspiratione diuina,
quam fortibus faciendæ. Quæ ratio cum natu-
ralis sit, probat, id esse iure naturali interdi-
ctum.

Non interdiciuntur naturali iure, sed solum
Ecclesiastico. Quia nil aliud includunt, quam
quendam humanum contractum, quo ex com-
muni paciscentium consensu ius ad aliquam
rem habentium, ea inter ipsos sorte diuiditur,
vt illius sit, cui fors contigerit. Hic autem con-
tractus nil superstitionis, aut mali ex se ha-
bet: cum ad nullam incertam rem dignoscen-
dam ordinetur, sed ad quendam fortunæ con-
tractum, in quo æqualis est vtriusque contra-
henti conditio: Ergo hæc sortes nullam ex se
malitiam inuoluunt, ac proinde naturali iure
sunt licite in casibus, in quibus iure humano
interdictæ non adsint. Ita *Suar. tom. 1. de Relig.*
l. 1. cap. 1. 2. a num. 3. Caiet. sum. v. fors ad fin.
Valent. 2. 2. d. 6. quest. 1. 2. punct. 3. Azot. tom. 1. l.
9. cap. 2. 1. quest. vni. Sanch. l. 2. sum. cap. 38. num.
mer. 82.

Hoc tenendum indicarim. Nam ideò Ponti-
fex asserit, id esse reprehensione dignum, quia
textu antiquiori nempe *cap. Quia præter, de*
elect. præscripta erat forma triplex harum ele-
ctionum, & nulla erat per sortes. Eum autem
textum esse antiquiorem, inde constat, quia
Innocentius III. qui auctor illius fuit præ-
cessit Honorio III. qui textum
cap. fin. præscripsit.

PROBL. CX.

Electio ad Ecclesiastica officia per sortes diuisoria est, & non est ipso iure irrita.

573
Irrita ipso
iure est.

Irrita ipso iure est. Quia est contra illius textus c. fin. de sortileg. prohibitionem. Et quia est contra formam electionum traditam c. Quia propter de elect. Sic Abbas ad c. fin. n. 5. de sortil.

574
Non est ipso
iure irrita.

Non est ipso iure ex vi textus in c. fin. Quia etsi textus ille huiusmodi electionem interdicit, nullum tamen verbum irritans addit. Et idem electio Episcopi facta à compromissariis per sortes electis, de qua loquitur textus ille, valida fuit. Quod satis probat Glossa ibi. v. ad gratiam, ubi ait, eam electionem esse irritam. Ita Suar. to. 1. de Relig. l. 2. c. 12. n. 9. & 10. Sanch. l. 2. sum. c. 3. n. 8. Pala. to. 1. r. 7. d. 1. p. m. 6. n. 9.

575
Idem affirmo.

Cum his sentio. Quia licet textus in c. Quia propter, dicat, non valere electionem factam, non seruata forma ibi præscripta, ac proinde talis ipso facto irritet electionem illam: in hoc casu seruata est forma ibi præscripta; quidam enim ex tribus modis ibi contentis est, ut electio fiat per compromissarios, qui in hac electione est seruatus, solusque in eligendi eos per sortes modo fuit error: de quo modo nil in eo textu dicebatur. Itaque si fortibus eligatur Prælatum alicuius Ecclesiæ habens iurisdictionem tam in criminalibus, quam in ciuilibus, nulla est electio; quia non seruatur forma præscripta in c. Quia propter. At si fortibus eligantur compromissarii, qui hunc Prælatum designent, valida est tam electio compromissariorum, quam prelati nominatio. Quod si electio ad alia officia, vel Beneficia Ecclesiastica præter Prælationem fortibus fiat, valida est. Quia nullibi annullata talis electio reperitur. In c. enim Quia propter, solum est sermo de electione Prælati iurisdictionem habentis.

PROBL. CXI.

Sortes Consultoriae sunt, & non sunt licitæ.

576
Non sunt li-
citæ.

Licitæ non sunt. Quia Deus non vult, suam voluntatem fortibus indagari, sed Ecclesiæ ac sanctorum doctrina, peritque à viris prudentibus consilio. Et idem sub anathemate interdicitur sortium huiusmodi usus c. Sortes, 26. q. 5. Sic D. August. Epist. 119. c. 20. vsum hunc reprehendit. Leo IV. relatus in c. Sortes præfatio ita profatur: Sortes, quibus cuncta vos vestris discriminatis prouincis, quas patres dānauerunt, nihil aliud, quam diuinationes, & maleficia esse decernimus. Quamobrem volumus, illas omnino damnari, & inter Christianos ultra nolumus nominari: & ne exerceantur, anathematis interdicto prohibemus. Et Tho. Sanch. citandus asserit sortes consultorias raro esse licitas.

577
Licita sunt.

Sunt planè licitæ. Quia si debito modo fiant, nulla apparet in fortibus huius malicia, sed potius Religionis actus respiciet. Id probat factum illud Ios. 7. cum dux fortissimus sortem misit, ad dignoscendum occultum malefactorē. Et Apostoli Act. 1. ad eligendum D. Mathiam loco Iudæ sortes miserunt. Ratione probatur, quia in tali casu licitum est, diuinam explorare voluntatem, ut aliquo signo quid sit agendum, manifestet. At cum non appareat aliud signum aptius, quam sortes,

fortibus creditor diuinam voluntatem esse manifestandam, iuxta illud Prover. 16. series mittitur in sinum, sed à Domino temperantur. Ita Suar. l. 2. de superfl. c. 12. n. 18. Lessi. l. 2. c. 43. dub. 9. n. 60. Bonac. d. 3. de præc. v. Decal. q. 5. p. m. 3. n. 12. Palaus 10. 3. r. 17. d. 1. p. m. 7. n. 10. & alij cōmunit.

Existimo sortes consultorias raro esse licitas ut aiebat Sanch. l. 2. in Decal. c. 3. n. 85. At licitas esse absolute, cum quatuor concurrunt conditiones. At quia hæ raro concurrunt, ideo apte ait Doctor raro esse licitas. Prima conditio est necessitas, aliis enim esset Dei tentatio. Hanc autem necessitatem explicat Syluest. v. superfl. 10. q. 4. & Margarita cōsē. Præcep. fol. 58. vt sit necessitas spiritualis personæ, vel etiam rerum, ad magnum damnum vitandum, secunda est, vt debita reuerentia ad Deū sortes mittantur. Tertia, vt seruetur modus proportionatus, scilicet Sanctorum reliquiarum, aut diuina oracula ad secularia conuertantur, id est, ad temporaria lucra: secus ad damnum vitandum. Quarta, vt sit circa debitam materiam, nempe vt non sit circa Ecclesiasticas electiones: quia id est specialiter interdictum, vt vidimus. Didi ex D. Tho. Armil. Tabie. & Azorio, quos refert, ac sequitur Sanctius citat. Monuerim, sortes consultorias non seruatis his conditionibus, haud continere superstitionē diuinatōriā, sed aut tentationē Dei, sicut si fiat id sine necessitate, & præter missis ordinatis diuinæ providentiæ mediis, si verò secunda & tertia conditio non seruetur, erit aliquod sacrilegij genus. vt agnoscit Suar. rbi s. Denique sacrilegium erit iure humano inductum, si circa electionem Ecclesiasticam mittantur: Cum ob reuerentiā Ecclesiasticam sunt sortes in illis interdictæ.

PROBL. CXII.

Lata est, & lata non est excommunicatio aduersus Clericos fortibus diuinatoriis viuentes.

Sortes diuinatoriæ semper sunt illicitæ, & vt-
pote superstitionē continentes. Quia hæ sortes nec causant effectum futurum, neque illi ex-
citantur. Ergo si aliquando illum si-
gnificat, id habet ex alicuius dispositione. Porro
Deus illis hanc significationem non dedit, nam
Deus haud se vanis immiscet. Restat ergo vt à
dæmone hanc habeant significationem. Ergo
qui illa à dæmonis inuestigat se dæmone subicit
discipline. Certe in hisce diuinatoriis fortibus se-
pe iniustitiæ aliæque graua crimina præter super-
stitionē immiscetur. Si enim sortes quis immi-
tat ad cognitionē alienius delinquentis, perpetrat
iniustitiam, tum inquirendo delictum medio ita
improportionato, & fallaci: tum ob maxi-
mum periculum, quod fors in innocentem ca-
dat. Nam cum dæmon magis appetat dam-
num iustis, quam peccatoribus inferre: credi
potest delictum peccatoris innocentem applica-
turum. Quasi enim autem, num contra Cle-
ricos fortibus diuinatoriis vtentes lata sit ex-
communicatio?

Lata quidem est. Quia cap. Aliquanti 26.
q. 1. dicitur, Ab Ecclesia habeatur extraneus. Sic
Mart. Del Rio l. 4. disp. Magic. cap. 7. sect.
4. Et quia cap. 1. 26. q. 5. dicitur: si quis Aro-
los, Aruspices, aut Incantatores obseruauerit,
aut phylacteris usus fuerit, anathema sit. Cer-
te hæc verba Anathema sit, aut excommuni-
catus

ELSCOB
Theos M
Tom III.
E I

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 77

catu sit continent excommunicationem latam, & non solum ferendam, vt edocent multi, quos refert Sanchez l. 7. de matrim. d. 12. n. 2. Probabilem hoc ex cap. hanc sententiam ducit Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 19. n. 5.

Minimè est lata excommunicatio. Quia textus c. Aliquantu, cum vtatur verbo futuri *Habeatur*, continet sententiam ferendam, non latam. Et verba illa c. 1. 26. q. 5. *Anathema sit*, probabilis est sententiam latam non continere, sed ferendam. Ita Nauar. Sum. lat. c. 17. n. 12. Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 19. n. 5. Sanch. l. 2. Sum. c. 38. n. 91. Alenf. p. 2. q. 163. memb. 5. Syluest. v. *supersticio*, q. v. Lessi. l. 1. c. 43. d. b. 5. c. 29. Azor. 10. 1. l. 9. c. 26. q. 1.

Fateor: hæc verba, *Anathema sit*, posita in decretis Conciliorum determinantibus pertinentia ad fidem, importare, hæreticum esse, sentire contra eam determinationem. At esto concellerim, importare excommunicationem latam, intelligendum est, nisi verba illa profertur in materia, in qua constat ex alijs textibus, non imponi excommunicationem latam, sed ferendam, vt probat Sanch. illa d. 12. n. 2. ex l. 7. de Matrim. Quod quidè in hoc casu constringit. Sunt enim multa alia ima deelarantia hanc excommunicationem esse ferendam. c. 1. 1. c. 1. Non oportet, 26. q. 5. Et quamuis Suarius eo c. 19. n. 5. dicat, sane solutionem hand sibi satisfacere, quia hi textus sunt antiquiores: at hoc non obstat: nec enim est absurdum, decreta posteriora dubia per priora explicari. Vt probat Sanch. l. 2. de matr. d. 14. n. 6. Verum attento iure veteri Inquisitores cognoscebant aduersus solos diuinatores aliqua hæresis admissentes. At hodie attento motu proprio Sixti V. contra Astrologos possunt Inquisitores, & Ordinarij inquirere, & animaduertere in omnes superstitionum quamlibet diuinandi artem exercentes, profitentes, docentes, & diuinationibus vanis vtentes, aut in eis se quomodolibet ingerentes. Vt constat ex eius tenore, & docet Suar. vbi s. n. 11. & Azor. p. 1. q. c. 16. q. 4. Cognitio verò aliarum superstitionum, in quibus est hæresis suspitio, obexpressum cum demone pactum, vel obalias circumstantias, ad Inquisitores pertinere, quis dubitet. Quando verò nulla est hæresis suspicio, est mixti fori, nempe Iudicis Ecclesiastici, & laici, & datur prauentio. Vt cum Abbate, & alijs tenent Iulius Clarus l. 5. recept. §. Hæresis, n. 25. & Suar. citatus.

PROBL. CXIII.

Astrologi, & diuinatores tenentur, & non tenentur pretium pro diuinatione acceptum restituere, si res non euenit.

583 *Nonnulla sententia præmittitur.* Certum mihi eos ab omni restituendi obligatione esse liberos quoties ea naturalia prædicunt, ad quæ scientia se extendit: vt si eclipsim, pluias &c. prænuncient, etsi postea effectus non lequatur. Quia bona fide id, ad quod eorum scientia Escob. & Mend. Theol. Moral. To. IV.

se extendit, prænunciantur. Nauarra l. 2. de resit. c. 2. p. 1. d. b. 7. Iam vero si de pretio accepto pro diuinatione iniqua loquamur: qui nullam operam apposuit, vt arte diaboli id sciret, quod nullatenus potuit: siue effectus eueniret, siue non, tenetur restituere danti. Quia nullam diligentiam adhibuit, sed casu euenit, aut non euenit effectus. At pecunia datur propter operam ab illo impensam, & quidem vtilem ad effectum consequendum. Si verò Astrologus aut diuinator ille operam suam apposuit, & arte diaboli res ita euenit: non tenetur pretium restituere. Quia ipse suam operam, etsi turpem apposuit, & acceptum pro opere turpi iuxta veniorem sententiam, non est obnoxium restitutioni. Quærimus verò, an Astrologus vel diuinator teneatur restituere pretium pro diuinatione acceptum, si res non euenit iuxta votum dantis, & accipientis promissionem?

Tenetur restituere. Quia pro effectu illo consequendo pretium fuerat oblatum: Ergo si effectus inanis uisit, iniuste Astrologus, aut diuinus pretium retinebit. Sic Nauar. citat. numer. 163. & 164. Manu. tom. 1. sum. cap. 7. numer. 4. Salas 1. 2. q. 3. d. 1. disp. 2. sect. 8. numer. 79.

Non tenetur. Quia diligentiam iam ille adhibuit ad effectus consecutionem, quæ quidem diligentia est pretio æstimabilis, & accidentarium sui operi impenso, effectum prodire, aut infatuari. Ita Sanch. l. 2. sum. disp. 38. numer. 96.

Primum sententiam minimè placere mihi profiteor. Quia cum Astrologus vel diuinus diligentiam adhibuerit arte diaboli ad eum effectum necessariam, iam suo muneri quolibet in euentu satisfecit. Quemadmodum Medicus quando iuxta artis præcepta medicina adhibuit non tenetur acceptam pecuniam ægroto pereunte, restituere. Haud aliter illi damna & expensas restituere consulenti non tenetur, sed solum modo quando nullam impendit operam, aut eius diaboli arte erat ignarus. Quia quando operam suam impendit, non deceptit.

PROBL. CIV.

Si quis innocens ab iniquo Iudice damnaretur, vt vel in duello pugnaret, quo se ab obiecto criminis purget vel mortem subeat: sine superstitionis periculo potest, & non potest duellum acceptare.

587 *De duello sine superstitionis periculo præmittitur.* Multæ sunt causæ ad quas duellum potest ordinari, vt ex lib. 3. suppono. Vna est, vt per victoriæ euentum, veritas & iustitia alterius partis eruatur. At tale certamen vocatur proprie duellum, & inter purgationes vulgares computatur, & damnatur ab Ecclesia cap. 1. & 2. de purgat. vulgari. Et tanquam superstitiosum improbat D. Thom. ab omnibus receptus 2. 2. q. 95. a. 8. ad 1. Vbi Caiet. & Henric. quod l. 5. q. 32. optime aiunt, huiusmodi duellum indicere, vel acceptare, esse ex genere

genere suo malum, instar mendacij. Quia in propria ratione repugnantiam cum reformatione includit: quippe in testimonium proprii iuris, aut innocentiae assumitur id, quod non est mendacium aptum ad eum finem, cum sepe iustam causam tuentes succumbere in duello accidat. Hinc eam evolvio quaestionem, num si quis innocens damnaretur à Iudice iniquo, ut vel in duello pugnet, quo se ab obiecto crimine purget; vel mortem subeat, liceat ei, duellum acceptare?

588 Minime licet. Quia duellum causa eruendae veritatis est superstitiosum, & intrinsece malum. Et quia innocens ille iniuriam non patitur ab eo quo cum est pugnaturus, sed à iudice iniquo. Ergo non licet ei acceptare superstitiosum duellum cum eo tertio verè innocenti, cuiusque vitam periculo exponere. Sic Hostiens. Gofred. Rosel. quos refert, & sequitur Sylvest. v. duellum, q. 2. Abulens. 1. Reg. 17. q. ult. D. Antonin. p. 3. tit. 4. c. ult. §. ult. Tabie. v. Duellum, q. 3. n. 4. Armil. ibi, n. 5. Henric. quodlib. 5. q. 32.

589 Licet planè. Quia etsi innocens ab illo tertio non patitur iniuriam, sed à Iudice: at videtur tunc ius habere, ut adversus Iudicis iniuriam nitatur pericertum duelli periculum certam aliquam mortem evadere, etiam cum tertij detrimento. Quandoquidem plus se ipsum, quam illum in eo casu diligere potest: eo vel maxime, quod Iudex iniquus, tertio illo tanquam instrumento utatur, ad iniquam sententiam, quo ad vnam eius partem exequendam. Ita Angel. v. duellum, n. 2. Tolet. l. 5. c. 6. n. 32. Navarra l. 2. de reffit. c. 3. in 2. p. dub. 13. n. 295. Et Valentia asserit 2. 2. d. 3. q. 17. pun. 1. esse improbabile. Sanch. l. 2. sum. c. 39. n. 4.

590 Hanc partem probabiliorē iudico, si acceptans duellum, id non gerat ea prava intentione, qua iudex offert: sed solum intendens se defendere, & ut mortem certam acceptato periculo duelli evadat; quare illa potius est defensio. Verum duellum id acceptare intentione veritatis eruendae superstitiosum est, & intrinsece malum, instar mendacij, ac proinde nunquam licet. Unde si quis, suspicans, quendam commississe cum propria adulterium vxore, cum ad duellum provocaret, causa veritatis indagandae, minime liceret provocato illud acceptare. Quia superstitiosum ac intrinsece est malum, si tamen provocans ipsum invaderet, vel aliàs eum vellet interimere; liceret provocato se defendendo dimicare. Quia non pugnaret quasi conditionem oblatam acceptans ad indagandam veritatem, sed se ab iniquo defendens inuasore. Didici ex Abulensi citato.

PROBL. CXV.

Striges verè, & non verè alia in loca ad nocturnos conventus corporaliter transferuntur.

591 **R**ecolo ex sect. 1. superstitionem vanae observationis dici, cum medijs intuiti-

libus, & à divina providentia minime constitutis aliquis procuratur effectus: ut consequi aliquod bonum, vel aliquod vitare malum, aut aliquod malum inferre. Dicitur autem vana observantia, quia vel effectum intentum non consequitur, vel si consequatur, plus noxae quam commodi affert. Certè consecutio effectuum per vanam observantiam auxilio demonis suè expresse, suè tacite invocati semper innititur: ac proinde pacto expresse vel tacito cum ipso. At quatuor modis concurrere aslolet demon ad magorum effectus, qui nobis mirabiles apparent. Primò obijciens sensibus vera corpora, suè aliunde occulte ac celeriter asportata, suè per occultam actionum & passuum applicationem à se confusa. Secundo obijciens occulte phantasticas corporum similitudines, quae vera corpora apparent. Tertio nec vera corpora, nec corporum similitudines sensibus externis obijciens: sed illis illudendo ita, ut homo se videre exterius credat, quod nec videt, nec extat. Quod operatur, commovens humores, qualiter humorum commotio id in phreneticis, ac somniantibus operatur. Quarto, illudens sensibus internis absque ab externis alienatione, eo ordinante variè interiora phantasmata, & commovente spiritus. Vel cum alienatione à sensibus externis per quandam corporis alterationem, & vñctionem. Quod strygybus siue lamijs contingere aslolet. Quae alienatae omnino manentia sensibus, & instar defunctorum in terram committunt, ita ut ad motum ignem non sentiant: & scilicet animi cogitatione, ac diaboli calliditate alia in loca ferantur. His praemissis ad totam de vana observantia tractationem, quaesierim an stryges: seu lamiae verè corporaliter alia aliquando in loca ac nocturnos conventus transferantur?

Nocturni strygybus conventus semper imaginarii sunt, nec alia in loca ipsae verè unquam transferuntur, sed sola cogitatione, ac illusionem demonis illis conventibus interlunat. Quia conventus illi, pronuntiato Iesu nomine, interdum evanescent: quod fieri non posset, si vera essent corpora. Et quia in Concilio Ancyrano relato c. Episcopi 26. q. 5. tanquam haritici condemnantur credentes stryges de loco in locum verè transferri. Unde Navarra, c. 11. sum. n. 38. & Manu. 10. 1. sum. c. 1. n. 9. aiunt, peccare mortaliter id credentes. Sic nonnulli, quos refert Delius l. 2. disq. Mag. 9. 16.

Nocturni strygybus, vel lamiarum conventus non semper imaginarii sunt, sed aliquando verè de loco in locum à demone transferuntur. Quia quando Iesu nomen insonat non subito evanescent, sed praestititis invariantibus oculis à demone celeriter asportantur: & sic dicuntur evanescent, id est, desinere videri. Ita Caiet. Valent. Sylvest. Castro, Penna & alij quos refert ac sequitur Sanch. l. 2. sum. c. 19. n. 6. & Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 16. à n. 24. Lessi. l. 2. c. 44. dub. 3. n. 15. & 16. Delri. citat. Azor. 10. 1. l. 9. c. 25. q. 3.

Crediderim, lamias aliquando de loco in locum verè transferri haerentes demoni cum his in nre.

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 79

in forma hirci obiecti, vel alterius animalis: vel in arundine vera, aut vero scoparum baculo equitantes, quæ demonis vi aguntur, ac subleuantur: ac tunc conuentibus nefariis verè corporaliter interesse. Textum autem pro contraria sententia adductum intelligi assero de credentibus cum illis modis in eo narratis, nempe ut huiusmodi lamie cum Dea Diana coniunguntur aut cum Dea Herodiade, &c. Non possunt tamen demonis ope corpus penetrare, nec in duobus locis adesse. Quare dum intrant domos obferatas ad pueros necandos, id non gerunt penetrando ianuas, sed damone eas aperienti, ac remouenti obstacula. Vel ea à damone vectæ per aërem domos per domata ingrediuntur.

PROBL. CXVI.

Superstitio vana obseruantia, cum solum est pactum cum demone implicitum seu tacitum, potest & non potest esse venialis ex materie paruitate.

⁵⁹⁵ *Non uld paritio.* **C**onstat ex sect. 1. superstitionem vanæ obseruationis esse duplicem. Quædam in qua est pactum expressum cum demone, quando quis ab eo expressè inuocato, aut in commercium adducto, aliqua incognita media addiscit, quæ naturales causæ sunt ad effectus producendos, vel quibus applicatis, Dæmon occultè effectum operatur. Altera est, in qua implicitum pactum adest, quando scilicet præfata inuocatio nõ est, at adhibet quis ad effectus comparandum, media, quæ ad id vana sunt & inutilia. Certè superstitio hæc, si sit pactum expressum cum Dæmone, siue excessus speratus naturalem Dæmonis potestatem excedat, siue non est semper grauissimum peccatum mortale vidimus. Si autem sit pactum tacitum, quamvis ex suo genere lethale sit, quia est contraria huiusmodi superstitio Religionis, ac cultui Deo debito potest esse venialis propter ignorantiam vincibilem quidem, sed non crassam, aut affectatam: vel ex parte intentionis, ut si quis superstitiones hæc exerceret, non quasi efficaces, sed tanquam vanas ex quadam leuitate. Quæserim verò, num possit huiusmodi superstitio venialis esse ex materie paruitate?

⁵⁹⁶ *Potest dari materia paruitatis.* Potest quidem, quando non est pactum expressum cum Dæmone, ut semel facere annulum super filum moueri. Quia ex solo eo commercio cum Dæmone tacito non magnum salutis spiritualis detrimentum homini, seu periculum imminet. Quippè facillimo negotio illam vanam in materia leui occupationem deferret: Vnde non facile inde à maiora à diabolo allicietur. Sic Valen. 2. 2. d. 6. q. 13. p. 1. ad finem.

⁵⁹⁷ *Non potest materia paruitatis dari.* Minimè potest. Quia deformitas huius peccati consistit in auferendo cultum Deo debitum, tribuendo creaturæ effectum à Deo petendum. Atque interuenit pactum saltem tacitum cum demone. At utraq; deformitas videtur ex se grauis, abstrahendo à quavis materia. Ita Caiet. v. *Inuentio, initio*. Armil. Syluest. Nauar. Alcoc. Medina, quos refert, ac sequitur Sanch. l. 2. sum. cap. 39. num. 3. Lessli. 2. 6. 44. dub. 4. num. 26.

P. Valentie sententia minimè placet. Quia ⁵⁹⁸ *Prima mita sententia displicet.* Doctores ferè omnes, quos legi ex sola ignorantia excusant à mortali hanc vanæ obseruantie superstitionem ferid & tanquam efficacem exercitam. At ingenue faterer, quando non ferid, sed ioco, & ad experiendum effectum, curiositatis gratia, quis semel ea videretur superstitione, mouendo annulum, esse veniale.

PROBL. CXVII.

Licet, & non licet sanctorum Reliquias colloge stare.

VT ligaturæ quas *Nomina* vocitant, collo gestare, licita sint, ac à superstitione libera, oportet, nullam circumstantiam vanam ad esse. v. gr. vt sic vel sint scripta verba sacra in eis contenta, vel in vale talis figura, vel talis materia, tribuendo vim formæ vel materiæ vel scripta in pargamena charta virginea, vel tali tempore, vel oriente sole: vel alligata sint à tali persona, vt virgine: vel tali modo, vt tot filis, vel talibus. Item oportet, vt nulla ad sit figura præter signum Crucis, nullaque imago præterquam Christi, aut sancti alicuius noti. Præterea vt nulla habara vel incognita Dei, vel Angelorum nomina scripta sint: nec aliud vanum, vel mendax. Docet D. Thom. 2. 2. q. 95. a. 4. Nauar. cap. 11. sum. n. 14. Sayr. in Clauil. l. 4. cap. 6. num. 6. Hinc de Reliquiis sanctorum oritur specialis difficultas, num liceat eas collo suspensas gestare: vel superstitionis possit aliquid circa ea, sicut circa Nomina reperiri?

Non licet eas gestare collo appensas. Quia c. ⁵⁹⁸ *Non licet Reliquias colligere a pensas.* Corpora, de consecr. d. 1. præcipitur Reliquias de loco ad locum non transferri absque Episcopi facultate. Et in Concilio Bracharensi. c. 5. reprehenduntur Episcopi, qui in Martyrum solemnitatibus ad Ecclesiam progressuri Reliquias collo suspensas gestabant. Sic Angel. v. Reliquie, c. 4. Ciruelo de superst. p. 1. c. 4.

⁶⁰¹ *Licet, & pib est.* Licet omninò, dummodo nulla vana circumstantia ex his quæ premisimus n. 597. addatur. Quia id esse pium, vsus Ecclesiæ comprobatur. Hoc enim non est per se malum, atque adeo non est iure naturali prohibitum, cum ex pia affectione in sanctorum honorem fiat, nec vllam indecentiam, aut malitiam per se coniunctam habeat. Ita Sanch. l. 2. c. 40. num. 27. Armil. v. Reliquie, n. 4. Rosel. ibi, in fine. Syluest. n. 4. Tabie. sine. Nauar. sum. c. 11. n. 35. D. Antonin. p. 2. tit. 12. c. 1. §. 13. Deltius l. 3. disq. Mag. p. 2. q. 4. sect. 3. Suar. to. 1. in. 1. p. q. 25. a. 6. d. 55. Valq. de adorat. imag. l. 3. d. 1. c. 8. n. 115. Azor. to. 1. l. 9. cap. 8. q. 6. Sayr. in Clauil. 4. c. 6. n. 8.

⁶⁸² *Hoc mihi certum est.* Hoc certum. Quod quidem iure Ecclesiastico nullatenus interdicti affirmo. Nam in c. Corpora pro prima sententia allegato, de sola translatione corporum sanctorum est sermo, quo est propriè sepultura. Et Concilium Bracharense non reprehendit Episcopos eo quod Reliquias collo suspensas gestarent, sed quia ob inanem gloriam & vanam hominum ostentationem id gerebant, vt super Leuitarum humeros infellulis deportarentur.

PROBL. CXVIII.

Peccatum admissum gestando Reliquias in collo, si id non sit directè contra cultum eis debitum: habet, & non habet specialem malitiam necessario fatendam.

603
Quæstio
statum ex-
plico.

T Vpiter, & obscene Reliquias pettractare, admiscereque aliquas vanas circumstantias, esset peccatum contra earum cultum admissum necessario fatendum. Quæsierim verò, an qui gestans collo appensas Reliquias, aliquod peccatum peierando, furando, aut fornicando perpetrat, debeat necessario in Confessione aperire, se id piaculum commississe, dum Reliquias collo appensas gestaret?

604
Aperitum
est in con-
fessione.

Est quidem in confessione aperiendum. Quia speciale est, abusus scilicet Reliquiarum, si eas gestans licentiosè vivat. Sic Philarc. de Offic. sacerdot. tom. 1. part. 2. l. 1. cap. 9.

605
Non si e-
cessario a-
periendum

Non est speciale peccatum in Confessione manifestandum. Quia licet aliquis irreverentia sit, non tamen continet notabilem deformitatem necessario confitendam: fornicari, (verbi gratiâ) gestando in collo Reliquias, vel quamlibet imaginem collo suspensam. Ita Sanch. l. 1. sum. cap. 40. num. 28. Azor. tom. 1. l. 9. cap. 8. quest. 6. ait, non gravius peccare eas gestantem, quod peieret, furetur, de trahat alteri, mal'dicat, aut simile peccatum committat. Et quamvis quæstionem generalem monit, & exemplum in fornicatione (quæ indecentiam subolet specialem) non apponat: illa peccata exempli gratia retulit, quod regulam non arctat. Unde credo de fornicatione idem sensisse.

606
Idem sentio

Idem sentio generatim de omnibus peccatis, & speciatim de fornicatione. Nam Doctores tractantes de sexto præcepto, eiusque circumstantiis conficendis hanc prætermisere. Ducor, quia nullo iure specialiter id prohibetur, nec directè cultui Reliquiis, ac imaginibus debito id opponitur: cum non sit turpis eorum contractatio. Porro alias ligaturas collo gestare, quas vel usus Ecclesiæ vel probatorum Medicorum ars non commendat, supersticiosum est, & omnino prohibitum cap. 1. 26. quest. 5. ubi phylacteriis videntes anatheate puniuntur, & cap. 4. Clerici eis videntes eiici ab Ecclesia iubentur. Et cap. ultim. explicatur, quid per phylacteria intelligatur: ubi D. Isidorus, cuius est textus ait, ad hæc pertinere ligaturas execrabiliū remedium, quæ ars medica non commendat.

PROBL. CXIX.

Vt excusatur, & non excusatur à superstitione scindentes venas iumentorum in aliquius sancti stemni, aut colligentes herbas, aut alia similia gerentes.

607
Statum

Nonnullis in locis viget diuturnus à matribusque acceptus usus immiscendi aliqua

in quibusdam actionibus, quæ superstitionem quasi sapient. Vt solet iumentis die certi sancti venæ. na aperiri. Et circa Templum D. Antonij novies circumducuntur iumenta. Itali ex prima pecunia oblata Crucifixo in die Paralene soliti sunt annulum ad morbum contractionis membrorum sanandum efficere. Herba ubique terrarum D. Ioannis natali colliguntur, &c. Quæsierim, num huiusmodi usus à superstitione excusetur?

Excusatur omnino. Quia id ex devotione quadam simplicitatēque proculdubio geruntur. Sic Caiet. 2. 2. q. 94. ar. 4. & alij in sum. v. super. stitio observationum ait, sed non audere condemnare, sed tolerabile sibi videri, quando ex mera devotione, & non nisi expectando à Deo sanitatem hæc efficient, putasse Deum alicui sancto illa inspirasse.

Non omnino excusatur. Quia cum lege ordinaria non sit solitus Deus huiusmodi conditiones, in quibus aliquid vanæ observantiæ apparet Divinis inspirare: temerarium est, quid sibi huiusmodi persuadere: & hæc res est suspecta. Ita Delrius l. 3. disquisit. Magic. part. 2. q. 1. sect. 2. paulo post p. incipit. Addeque, doctrinam Caietani in summa deservire solum posse, ad excusandos eos, qui iis rebus bona vti sunt fide. At perentibus consilium respondendum esse, id non licere sibi persuadere.

Ego autem existimo in iis, & similibus eventibus intentionem eorum, quæ ea gerunt, scandalum eorum, qui annotare possunt, esse spectandum, ad ea condemnanda, approbandave: Nam si animus sit adhibendi eas circumstantias tanquam per se efficaces ad sanitatem, sanarumque rerum incolunitatem à Deo obtinendam, est planè lethalis superstitio, nisi ignorantia excuset. Ait si non tanquam efficaces adhibeant, sed ut deprecantes, se ad intensius orandum excitent propter præsentium rerum suarum circa Templum Sancti, vel ob Crucifixi memoriam, aut ob diem sancto dictatum: non erit superstitio, & excusari potest actio huiusmodi, cessante aliorum scandalo, qui existimare possent, ea tanquam superstitiosa adhiberi. Quod scandali periculum, non timerem, ubi omnes simplici animo iis circumstantiis videntur. Mecum Sanch. l. 1. sum. cap. 40. num. 31. Valent. 2. 2. d. 6. quest. 13. punct. 2. Et Delrius citatus ait, colligentes herbas die D. Ioannis Baptiste, vel minuentes bestiarum sanguinem causa sanitatis certo die festo causam solam naturalem attendentes vanè hæc institueret: verò directè hæc sanctorum meritis adscriberent, ac Deo v. sanctos illos honoranti tribuerent effectum, asserit, se non audere condemnare. Monuerim tamen, si commodè hæc extirpari valeant, extirpanda potius esse tanquam vanam superstitionem sapientia, & ex se asserentia scandalum. Quantumvis enim dirigatur intentio, ac ob id à superstitione excusentur, sunt ultra usitatum honorandi sanctos modum in Ecclesia receptum. At si commodè extirpari nequeant, haud sunt condemnanda, sed edocendi simplices rectam intentionem, quo à superstitiosa observantia liberentur.

PROBL.

PROBL. CXX.

*Permittende sunt, & non sunt permit-
tenda fœmina carminatrices, vul-
go, Enfalmadoras, o San-
tiguadoras.*

611
*Præmissis eas
id sine super-
stitione gerere
possunt.*

EXistimo huiusmodi fœminas supersticiosas non esse, si solis orationibus licitis absque vana aliqua circumstantia, vtantur: vt per passionem Christi Domini, &c. Supplicantes, vt prosint medicamina naturalia, quas aggritudini applicent. Quia in hoc nil mali reperio atque pium esse cum effectum orationibus à Deo petere indico. Porro si ea verba, vel signa, vel adiuurationes adhibent nullam applicantes effectum medicinam ad morbi sanitatem: Sed credentes illis solis verbis sanitatem obtinendam, eas esse superstitionis reas non dubito. Quia ea verba, vel signa constat vim naturalem ad eum effectum non habere: nec virtus supernaturalis præsumitur, nisi ostendatur. Victoria de arte magi. num. 28. fatur: *Sæpè fœmina stulta vtuntur bona fide rebus aliquibus, & verbis ad remedia infirmis: & sine dubio daemones assunt illis operationibus.* Hinc quaesierim num huiusmodi fœminæ sint permittendæ?

612 Permittendæ quidem sunt. Quia cum pos-
sint verbis his, ac rebus vti sine aliqua vana
circumstantia, præsumendum est, eas sine su-
perstitionis suspitione operari. Sic D. Antonin.
part. 2. tit. 12. cap. 1. §. 1. Angel. v. *superstitio*, nu-
mer. 9. *Sylvest. ibi. quest. 10. dicto 4.* Nauar. *sum.*
cap. 1. i. num. 36. Manu. *tom. 1. sum. cap. 7. num. 5.*
Ludov. Lopp. p. 1. Infrut. cap. 4. i. Ciruel. de su-
perst. par. 3. cap. 3.

Non sunt permittendæ. Quia hisce rebus aut
hisce per-
 verbis sunt verbis ratiſſimè vtuntur niſi mulierculæ viles,
 ac aut male, aut ignota vitæ: & quamvis ef-
 ſent vitæ probatiſſima, malo exemplo aliis non
 ea caſtitate, ac prudentia prædiſtis eſſent, ac
 illis occaſio ſimilibus ſuperſtitioſè vtendi tri-
 bueretur. Trā Sanch. l. 2. ſum. cap. 40. num. 39.
 Victor & Ciroc. citati.

614
Nullatenus
permittendas
esse vias, nisi
toto.

Ego autem crediderim, eas frequentissimè
superstitiosa, ac vana permiscere, & idèd nul-
latenus esse permittendas, nisi aliquandò (rarò
quidem) si sint personæ honestæ, ac præ-
dentes, & de quarum vita habeatur in oppido
recta exifitatio: nec tunc, si timeatur forè
vt earum exemplo alia persone non ita proba-
tæ vitæ similibus utantur. Idèd Syluest. vbi su-
prâ, citato Guillemo, docet, hunc vsum qui-
buscumque viris, ac fœminis interdendum,
nisi forte Sacerdotibus, aut Religiosis, aut
etiam laicis excellentis vitæ, & tunc præ-
fatio periculo cessante. Addeque, præ-
dictum vsum esse lethalem, si

* * *

PROBL. CXXI.

Missa illa, quae de Amador, aut D. Gregorij, vocantur, continent, & non continent superstitionis suspicionem.

A Solēt celebrari Missæ, quæ de *S. Amador*. appellant, cum certis ceremoniis, nempe, vt inchoari, & ac terminari debeant certis destinatis diebus & absque interpolatione, & certo candelarum numero. Afolent etiam dici Missæ triginta *D. Gregorii*, quæ quidem vocantur vulgariter, *Del treintanario revelado*. Quæ (teste *Ciccatano 2.2.7.96.4.4.*) ostum habere ex eo, quod *D. Gregorius* fecerit, triginta diebus pro defunctis orari. Quæserim itaque, num hæc Missæ aliquam foveant superstitionis suspicionem.

Non continent superstitionis vanitatem. Quia ceremoniæ speciales illæ: Nisiæ ceremoniis minime admiscetur, nec ei adducitur, sed piè extrâ exercentur. Sic D. Ildesphus de Saaz Episcopus Tiennensis in sua Synodo anno 1511. tit. 2. de *vita & honestate clericorum*. c. 19. approbat Missas, quas *Del treintanario reuel do* appellant quæ eas ceremonias continent: vti soli duo clerici, & quidem inclusi, intersint: Missæ, nec egredi indè possint, nisi ad Sacramenta ministranda, aut Prælati iussu: nec possint pedem Ecclesiæ extrahere, dum hæc triginta Missæ celebrantur. Quia hæ ceremoniæ potius pietatem, ac reuerentiam, quam superstitionem fubolare videantur.

Continent plane superstitionem. Quia Tridentinus *sess.* 2. in decreto de observandis ac vitandis in Missa celebratione, ait: *Quarundam Missarum, & candelarum certum numerum, qui magis à superstitionis cultu, quam à verè religioso inuentus est, omnino ab Ecclesiæ Episcopis removeant.* Ita Ciruel. de *superst.* p. 3. c. 11. Alcocer *sim.* c. 4. D. Christophor de Rojas Præful Oueren in sua Synodo anno 1553. l. 1. tit. de celebr. *M. f. constit.* 9. & Didacus Ramir. Episc. Conchenf. in sua Synodo anno 511. tit. de offic. diui. Vbi de abusus in Missis. Et D. Didacus de Alaba Episc. Abul. in sua Synodo anno 1497. tit. 2. de cleric. c. 14. Et D. Martinus de Aiala in concilio Provinciali Valentino anni 1566. *sess.* 1. c. 6. huiusmodi Missarum ceremonias vti superstitionis omnino condemnarunt. Damnat & meus Sanctius l. 2. cap. 4. *memor.* 41. & alij communiter.

Vnde miror. D. Ildefonsum de Sauz pium
& doctum illas approbasse. Affero igitur eas
ceremonias vanas esse; ac supersticiosas. Atta-
men si triginta Missæ in memoriam eius
facti: D. Gregorij, aut Missæ D. Amatoris un-
dentur omni vana circumstantia, nec certo illi
numero ita imitatur, qui eas celebrari pe-
tunt, aut celebrant, quasi eo aut diminuto,
aut aucto, valor amittatur: licitas esse reor. Et
sic sunt hodiæ Missæ S. Amatoris & D. Grego-
rij. Quamvis ad hanc superstitionem omnino
vitandam eas non consulerem. Didici ex Sanchi-
citaro.

PROBL.

PROBL. CXXII.

Quando ex circumstantiis deprehendi nequit, an effectus ex bono an ex malo Angelo, an ex causa naturali procedat; iudicandum est, provenire à demone; & non iudicandum est: à demone, sed à bono Angelo, aut à causa naturali procedere.

619
Nonnulla
promisso.

Superstitio vanæ observantiæ, qua media naturalia inefficacia ad effectum adhibentur, difficillima cognitum est. Quia valde est difficile iudicare, quandoam causa naturalis est insufficientis ad effectum, ad quem producendum adhibetur. Nec enim omnes effectus, qui nobis miri videntur, & qualiter possint effici, nos latet, sunt magis superstitiosæ tribuendi. Est enim quedam magia naturalis, & artificiosa, quæ occulta quadam cogitione, & applicatione quarundam singularum virtutum rerum naturalium, mira seu inusitata perficit, & licita est. Unde facillimum est circa effectus naturales causarum nos latentium errare, vñi superstitioso tribuendo. Certè quamvis negandum non sit, bonam aut malam vitam operantis etsi non efficacis argumentum sit, an virtus gerendi hæc mirabilia, sit à Deo, an à demone: esse tamen magnum indicium. Unde qui hæc operantur, si sint homines prorsus improbæ vitæ, credendi sunt potius malefici, quam gratiarum possessores. Colligetur autem id sufficienter ex hisce circumstantiis. Prima, si circumstantia aliqua vana & inutilis ad enim effectum adhibeatur, tanquam necessaria: ut si dicatur, certos ritus, & observantias ad effectum inutiles adhibendas esse. Secunda est, ex modo operandi: ut si quis causam applicet in loco ita distante à passo, ut iuxta veram Philosophiam impossibile sit, causam in tam distans obiectum operari. Tertia, ex conditione effectus sperati, quem constat, ex causa naturali procedere non posse, sed à solo bono, vel malo spiritu: & concurrat aliqua vana circumstantia suadens, eum à bono spiritu expectari non posse: ut si quis motum localem, aut responsum statux promitteret. Quæsierim verò, quando ex præfatis circumstantiis deprehendi nequit, an effectus ex bono, an à malo Angelo, an ex causa naturali procedat, iudicandum nè sit, à demone provenire?

620
Non iudicandum, sed in operis favorem est iudicium ferendum dum, proveni. ut id superstitiosum non credatur. Quia dubia re à demone. in meliorem partem sunt interpretanda. Sic D. Thom. 2. 2. quæst. 60. art. 4.

621
Iudicandum, à demone provenire. Iudicandum est provenire à demone, superstitiosumque esse, nisi maxima operantis sanctitas, vel alia vrgentissima indicia suadeant, effectum eum à Deo vel à bono Angelo provenire, etiam si verba adhibita sint sacra. Quia à Doctoribus hanc regulam generatim accepi: Quotiescunque causa adhibita nequit effectum naturaliter producere, est superstitio, & ad tactum quod demone pactum pertinet. Talis enim causa non adhibetur tanquam causa, vitæ potè quæ

naturaliter eum effectum producere nequit: unde necessarium est, eam adhiberi ut signum: & non diuinum, quia non est Sacramentum, nec Sacramentale: Ergo ut signum pacti cum demone. Quæ ratio non militaret, si posset in dubio præsumi, eum effectum à Deo, vel à bono Angelo provenire. Ita Sylvest. v. superstitio q. 10. Angel. ibi. n. 2. Armil. n. 4. Tabie. n. vlt. Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 15. n. 13. & 14. Lessi. l. 2. cap. 43. numer. 62. & 63. Tollet. l. 4. cap. 14. numer. 10. Sanch. l. 2. sum. cap. 40. num. 44.

Ego quidem existimo, sic distinguendum. Si dubium sit, an effectus à causa naturali proveniat, eo quod non constat, num vires causarum naturalium excedat, necne: consensus est potius cum à causa naturali provenire. Quia cum innumera agentium naturalium vires nos latent, non est cur, eo quod vis illa nobis dubia sit, effectum illum causæ naturali regemus. Neque absque necessitate confugiendum ad miraculum, vel ad occultam boni, aut mali Angeli operationem si autem constat, effectum illum vires naturales excedere nisi maxima operantur sanctitas (ut dicebam) vel alia vrgentissima indicia suadeant effectum eum à Deo, vel à bono Angelo provenire, censerem eum superstitiosum exiltere. Quia Caiet. in sum. v. Incantatio vers. 4. & ibi Armil. docent colligi superstitutionem ex effectu sperati excellentia, quando constat, eum virtutem naturalium agentium excedere: ut nosse secreta cordium, sanari repente hominem aut equum. Et Delius l. 2. disq. Magic. q. 5. lit. A. dicit, ad demoniacam magiam pertinere, si positum concludatur, rem adhibitam non habere vim naturalem ad eum effectum, nec etiam rationabilem causam suppetere, cur Deo, vel Angelis bonis is effectus adscribatur. Præterea quia optime annotat Lessi. l. 2. c. 43. dub. 10. n. 62. & 63. si virtus hæc supernaturalis esset, revelata esset Ecclesiæ aut illi legitime constaret. Unde assero, non esse absolvens utentes remediis externis ad morbos, quæ evidens est, non posse esse causas naturales sanitatis, quamvis publice tolleretur. Quia illi non habent probabilem rationem ad præsumendam diuinam virtutem esse infallibiliter assistentem illis verbis, & actionibus. Hoc enim proprium est Sacramentalium verborum: & aliquid simile introducere sine Ecclesiæ autoritate ait Snarins rom. 1. de Relig. l. 2. cap. 15. num. 26. & 27. esse superstitiosum ac periculosum in fide. Nec credendum esse ait, eam virtutem à Deo, alicui sancto fuisse revelatam. Quia non est conformæ diuinæ providentiæ, ut ea vis his verbis insit, à quocumque proferantur. Effer enim anfra multas Magorum fraudes excusandi. Adicit tamen, forte licere uti piis illis verbis, non sperando certam salutem, sed per modum imperationis à Deo.

PROBL. CXXIII.

Damnandum est, & non est damnandum ut superstitiosum, saluatorum munus.

Damnandum est prorsus, ijque peccant mortaliter medendo, ij quoque qui ipsos aduocant

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 83

⁶¹⁴ *est omnino.* aduocant lethaliter delinquant. Quia communiter sunt reprobae vitæ, & vtuntur aliquibus observationibus non adeo superstitiosis, sed nec religiosis omnino. Et quia eorum salua nō habet vim naturalem, nec supernaturalem ad medendum. Non naturalem: quippè medicina naturalis non omnibus eadem prodest, sed iuxta varias egrorum complexiones variatur. At horum salua omnibus prodest. Non supernaturalem: quia sæpe sunt hi homines flagitiosi, & Baccho addicti: & quamvis hoc non concludat: non tamen mediocrè indicium est. Sic Ciriuel, *de superstit. part. 3. cap. 7.* Victor, *de arte magi. quest. 4. num. 16.* Additque se multum timere, hos habere vim nullam ad sanandum contra rabiem ex canis morfu; & si quam habent, esse à dæmone. Quia communiter sunt reprobae vitæ.

⁶¹⁴ *Minimè est* Minimè est damnum. Minimè est damnum. Quia licet committere non sint probatae vitæ, gratia hæc gratis data potest impiis à Deo ad commune bonum impetiri. Et potest in eis hæc naturalis virtus inesse, sicut Pyllys scribunt auctores probati inesse vim naturalem contra serpentium virtus. Ita Nauar, *sum. cap. 1. num. 16.* Margarita Confes. fol. 185. Castanega *l. de superstit. cap. 2.* Palacius, *sum. v. Incantationes, Azor. tom. 1. l. 9. cap. 25. quest. 2.*

⁶¹⁵ *Nec omnino* Crediderim, nec hos in vniuersum dammandos esse, nec omnino approbandos. Priorem partem probō. Quia Doctores graues, vt vidimus eos approbant, & eos Ecclesia permittit. Quare absque ratione conuincenti damnandi in vniuersum non sunt: At non est ratio conuincens eorum officium superstitiosum esse: tum quia fieri potest, vt habeant virtutem gratis datam sanitatis saluatores, vt *Problem. 124.* videbimus. Nec repugnat eam virtutem sanandi concedi gratuito Dei munere quibusdam hominibus, imò etiam certis familiarum viris, quæ suos præster effectus, Deo operante, talium hominum interueniente sermone, tactu, aspectu, odore, sudore, halitu. Tum etiam, quia graues Doctores asserunt; (vt videbimus) posse esse vim naturalem. Posterior pars ostenditur. Quia multi ex illis superstitiosis vtuntur, imò (vt ait Delrius) raro licitè eo ministerio vtuntur. Nec credendum est, tot hominibus pessimis eam vim à Deo esse tributam. Mecum Veracr. *l. 2. de anima, specular. 2. Snari. citat. cap. 15. num. 25.* Delrius *l. 1. disq. Magic. cap. 3. quest. 4. liter. F.* Quocum concludo, hos saluatores diligenter esse examinandos ab Ordinariis priusquam munus hoc exercere permittantur: vt videant, an naturalibus remediis, an per gratiam gratis datam, an per pactum cum dæmone operentur. Quæ quidem ex circumstantiis sunt colligenda. Hoc mihi certum, hanc gratiam solis Catholicis à Deo concedi.

PROBL. CXXIV.

Virtus Saluatorum licitè id munus obeuntium, naturalis est, & non gratia gratis data: gratia est gratis data, & non vis naturalis.

⁶¹⁶ *Naturalis est* Naturalis quidem est virtus, non gratia gratis data. Quia multa sunt Plinij, & alio-

rum testimonia, inesse aliquibus hominibus virtutem tactu, sermone, aspectu, odore, vel halitu medendi quibusdam morbis. Et quia ex naturali complexione vel constellatione quidam grauitè nacent: vt de fascinatione docet experimentum. Quædam enim persone eius complexionis sunt, vt solo aspectu noceant hominibus. Vidi dum Salmantica commorarer. Clericum bonæ notæ Ecclesiæ D. Blasij Parochum ea oculorum noxia vi pollere, vt animalia quæque, attento intuitu necaret. Cum autem ego concionem gerens eum sæpè aduertem audire oculos clausos, aut demissos semper habere, interrogauit, quare lumina non eleuaret? & respondit, hoc habere concioni interessè, ne attentè inspiciens basilici instar concionatorem de medio tolleretur: & cum non meriti plurima experimenta circa occisa animantia Urbis admiratione probauere. Cur ergo virtus medendi non poterit ex eisdem causis saluatoribus competere. An non lapidibus, herbis, & quibusdam animalibus eam vim à natura competere constat? quis dubitet? Ergo & homini potest competere. Sic Castanega *l. de superstit. cap. 12.* Veracr. *l. 2. de anima, specular. 2.* Dicunt esse probabile. Victor, *de arte magi. quest. 4. num. 16.* Auctor Margaritæ, fol. 185. & Sanch. citandus.

⁶¹⁷ *Gratia gratis* Gratia gratis data est, & non naturalis virtus. Quia vis sanandi naturalis non potest competere voci, aut visioni, contactui, osculo habituve alicuius hominis, quod latissimè, ac disertè probat Delrius *l. 1. disq. Magic. cap. 3. tota q. 4.* Certè plura ad sanandum, quàm ad morbum propollendum desiderantur: cum bonum ex integra causa, malum autem ex singulari accidat defectu. Ita Sanch. *l. 2. sum. cap. 40. num. 49.* & alij citandi.

⁶¹⁸ *Probabile* Probabile satis primam sententiam esse teor, sed probabiliorem credo secundam. Quia lapides, herbæ, & animantia illa vim medendi obinentia à natura, eam habent ex temperamento certo, & totius speciei definito. At non omnes homines eam saluatorum virtutem obtinent. Et idè esse gratiam gratis datam iis, qui licitè eo munere vtuntur, sustineo cum Sanctio. Cui addè Nauarum *sum. cap. 11. num. 36.* Palat. *sum. v. Incantationes. Azor. tom. 1. l. 9. cap. 25. q. 2.* Si autem obiciat, hanc gratiam legitimè non constare, & idè non esse præsumendam: respondeo, cogi nos, eam adstruere eo quod videamus, eam hominibus quibusdam inesse, & approbari, permittique vbique: & ratio naturalis probet, eam virtutem non posse esse naturalem: siquæ necessaria virtus aliqua ad medendum illi morbo ex rabidi canis morfu procedente. Quare iure optimo præsumi potest eam Deum saluatoribus concessisse.

PROBL. CXXV.

Superstitiosus est, & non est, usus imaginum, numerorum, & figurarum Astrologie artificialium ad quosdam miros effectus.

⁶¹⁹ *Questio* Questio est, an superstitionis suspicionem præferant artificialia illa, quæ quatenus artificialia sunt ad aliquos effectus extraordinarios applicari.

Seet. II. De Præcepto I. Problemata. 85

licere petere à malefico, vt soluat maleficium, quod modo licitò constar solui posse: quando constar, cum modum illud licitum ignorare. Quia nil refert, modum licitum esse possibilem, si huic malefico est ignotus, eo enim ipso est illi impossibilis: & ideo petendo ab illo, vt destruat maleficium, petitur virtute, vt alio maleficio destruat: non enim petitur, vt modo sibi incognito ac subindè impossibili destruat. Imò nec id licere assero, quando est dubium, an maleficus aliquod medium licitum norit. Quia cum communiter sola modia superstitionis norit, est contra illud præsumptio. Hinc deduxerim, non licere petere ab alio Mago, qui author illius maleficii non fuit, vt id destruat, quando nil de illo, vt de loco, vbi sunt eius signa, norit. Quia ea petitio est tacita, vt alio maleficio id à dæmone norit, & soluat. Vnde cum Sancio & Petrio existimo, rarissimè licere, eam dissolutionem ab alio malefico petere, nisi de loco, & modo maleficii ab ipso auctore, vel ab alio factus sit certior, & constet moraliter, cum licito medio vsurum ad solutionem. Quia ille moraliter nescit mederi absque alio maleficio, & noua dæmonis inuocatione.

PROBL. CXXVIII.

Licetum est, & non est licitum, maleficium minis cogere, vt maleficium soluat.

⁶¹⁹ *Licetum est, ut minus cogat.*
E Stò non liceat, à malefico petere vt maleficium malefico soluat, rogando illum: at licitum est, minis cum cogendo. Quia huiusmodi extorsio ab omni vacat cum dæmone pacto, ac in eius dedecus cedit. Et quia licitum est, rem meam vi eripere, quamquam alia via recuperare nequeo. Sic Remig. l. 3. dæmon. c. 3.

⁶⁴⁰ *Non est licitum.*
Licetum non est. Quia cum ille maleficus quantumcūque minis coactus, peccet maleficium maleficio dissoluens, vt potè quod est intrinsecè malum: eadem ad id cogens proculdubio legabitur. Ita Sanch. de matr. l. 7. d. 95. n. 9. & l. 2. sum. c. 41. n. 9. Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 18. n. 1. Delrius l. 8. disq. Mag. c. 2. sect. 1. q. 2. Palas 10. 3. tr. 17. d. 1. p. 12. n. 1.

⁶⁴¹ *Hic certum est, ut non esse videtur.*
Hoc certum omnino. Quia cogens Magnū gerere quod intrinsecè malum est, gravior est crimen, quam si ab eo id postularetur: siquidem ad peccandum efficacius inducitur, & illius est causa. Quare nulla ratione possunt à graui culpa liberari Iudices, cogentes maleficium cum benedictione quadam maleficium auferre. Quia ea malefici benedictio nil aliud est, quam quadam formula, ac, ceremonia, qua adhibita iniit pactum dæmon se cessaturum. At hecbit Indicibus volentibus maleficium torquere, efficere, vt eius corpus abluatur, & vt capilli corporis eius abradantur. Quia id non fit alienius gratia superstitionis, sed dumtaxat, nè maleficium lateat, aut aliqua inuentione subsistat, quibus ille à tormentorum dolore liberetur. Sic Lessi. l. 2. cap. 44. dub. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

⁶¹⁹ *Licetum est, ut minus cogat.*
6. numer. 44. & Delrius l. 5. disq. Mag. sect. 9. dub. 3.

PROBL. CXXIX.

Quando maleficus nescit medium licitum, & illicitum maleficii soluendi: integrum est & non est, absolute ab eo maleficii petere dissolutionem.

⁶⁴² *Certum mihi suppono.*
Quandò petens credit probabiliter, fore, vt maleficus licitè soluat aut dubius est vtro modo illud soluet: licitū esse crediderim, petere absolute dissolutionem. Quia petitio est de se indifferens, & persona, à qua petitur, potest licitè id exequi & ideò cessat morale periculum. Docet Suar. 10. 1. de Relig. l. 2. c. 18. n. 8. Quando autem petens est certus fore, vt modo illicito maleficus soluat, quasi erim num licitum sit absolute ab eo postulare?

⁶⁴³ *Licetum non est.*
Licetum non est. Quia malefici vt sic opus petitur, petita absolute ea maleficii dissolutione: sicut cum aliquid ab alio artifice postulat. Et quia peculiare opus est necesse petere, & non vage linquendo arbitrio hominis diaboli petitionem propriam. Sic Caiet. Opusc. tom. 2. tract. 12. de malef. quest. vni. in fine corp. Qui in solut. ad argum. concedit licitum esse, petere absolute mutuum ab vsurario, & iuramentum ab infideli: quamvis constet, illum vsuras exacturum: & hunc iuraturum per idola: id autem in casu nostro minus consequenter negat. Et Delrius l. 6. disq. Mag. c. 2. sect. 1. quest. 2. asserit, non licere, petere à malefico sciente media licita, vt maleficium soluat, quando petens est moraliter certus fore, vt ille modo soluat illicito.

⁶⁴⁴ *Licetum est.*
Licetum est. Quia ferè omnes fatentur, licitum esse ex causa iusta petere mutuum ab vsurario, & iuramentum ab infideli: quamvis petenti constet, fore, vt ille peccet exigendo vsuras, & hic per idola iurando. Nam tunc petit quicquam rem, quam alter licite prestare potest, ac necessitatem petendi habet: & ideò non censetur ad malum inducere, nec moralem peccandi occasionem exhibere: & alter sua sola malitia delinquit. Quæ quidem ratio omnino procedit eodem modo in nostro casu: cum similiter possit res illa à malefico licitè præstari: nec petatur modus illicitus: & vigeat necessitas salutis obtinenda, ad eam maleficii petendam dissolutionem. Ita Suar. citat. n. 9. Lessi l. 2. c. 41. dub. 6. n. 46. Sanch. de matrim. d. 95. n. 11. Petr. de Ledes. de mar. q. 58. 2. dub. 2.

⁶⁴⁵ *Hoc verum est.*
Fateor, nullam me posse percipere inter vtrūque casum differentiam. Et ideo probabilis existimo licitum esse, petere absolute à malefico, vt maleficium soluat, quamvis constet petenti, fore, vt modo illicito vtatur. Imò sicut petens mutuum ab vsurario nolente dare nisi sub vsuris, potest acceptare mutuum sub expressa conditione dandi sub vsuris iuxta communem sententiam: quia id non est cooperari peccato alterius, qui sola sua malitia delinquit, potens licitè mutuum dare: H & ideò

& ideo scilicet est peccati alterius usus ad propriam necessitatem consulendum. Ita si maleficus nolle solvere sibi cognito licito modo maleficium, potest acceptare petens, ut alio maleficio soluat. Quia prorsus eadem ratio militat. Scio Suarium *tom. de Relig. l. 3. c. 13. n. 11.* docuisse, non esse æquiparationem utriusque casus regulariter admittendam ratione scandali. Nam in casu usurarii est per se notum, nolle acceptantem approbare usuras, sed inuitum permittere: at in nostro casu apparet exterius quædam posterioris maleficij approbatio contraria externæ Fidei professioni. Attamen id tandem admittit, quando necessitas urgens ostendit non esse mentem acceptantis approbare peccatum, sed illam solum permittere, eo quod obtinere nequit, id modo licito geri.

PROBL. CXXX.

Licet, & non licet, maleficij signum destruere, ad obtinendam sanitatem.

646
Quid maleficij signum.

Solet à maleficis pactum cum dæmone iniri, ut quandiu ligatura aliqua fuerit, vel dum res aliqua in tali loco defossa permanferit, aut quid simile, daret maleficium: & iis ablatis, cesset. Potest autem id pactum dupliciter iniri: priori modo, intercedente duplici pacto: ut cum convenitur fore ut dæmon vexet, adhibito tali signo: eoque remoto, cesset. Tunc enim est duplex pactum, alterum nocendi, posito eo signo: alterum desistendi, eo ablato. Posteriori modo, quando unicuique adfuit pactum, verbi gratiā nocendi tali signo posito. Quippe hoc pacto tantum obligatur dæmon nocere, posito eo signo: manetque illi libertas nocendi, aut cessandi, eo signo ablato. Quæritur itaque an liceat hoc signum maleficij, quo posito, dæmon nocet, destruere?

647
Non licet.

Minime licet. Quia id est confirmare pactum à dæmone initum, & ut nulla alia ratione, ablato signo, dæmon nocere desinat nisi virtute pacti. Et quia id signum auferre, cedit in diaboli cultum. Est enim eius fidelitatem protestari, stando pacto cum suis inito: ac posse ipsum nocere, & à noxamento illato desistere. Dæmon enim minime desisteret, nisi, ablato signo, se honorari existimaret: atque ideo desistit, quod in sui honorem id cedere credat. Sic Ioan. Hessels Louaniensis in suis prælectionibus, quem sui discipuli postea secuti sunt (ut refert Delrius *l. 6. disp. Mag. cap. 2. sect. 1. q. 3.*) Assuit hic Auctor, id licere animo irritandi dæmonis, ac vanitatis earum rerum ostentandi, secus animo salutis obtinendæ. Quia tunc à dæmone speraretur Salus & esset quasi tacita eius inuocatio, petendo, ut ster pactis.

648
Licet pluri.

Licet omnino ipsi malefico, aut cuius alij signa illa maleficij amovere animo destruendi pacti cum dæmone, & obtinendæ Sanitatis maleficiati. Quia dubitari nequit, finem intentionis licitum esse, nimirum Sanitatis recuperationem. Quare tota malitia refun-

di debet in medium ei fini assequendo adhibetur: sed medium id culpa vacare ex eo constat, quod auferendo signum intentione præfata, nec pactum nec amicitia cum dæmone inita confirmatur: nec illi honores exhibetur, imo potius illa solvantur, ut dæmone contempto, ab eius amicitia recedatur: ob idque signum fœderis separatur, ac comburitur. Ita Scot. *in 4. dist. 34. quest. vii.* addens, id esse meritorium. Besol. *ibi, q. vii. a. 1.* Caiet. Pelbert. Ledef. 1. Angl. Orbellis. Anto. Andre. Grabri. & alij plures, quos refert, & sequitur Sanch. *l. 7. de matr. d. 9.6. n. 3.* Delrius tota q. 3. proximè allegata.

Existimo longe probabilius esse, licere ipsi malefico vel cuiusque alij, id signum amovere, non animo ut priori malefico pactum à diabolo seruetur, sed destruendi pacti iam cum illo iniri, ut salus recuperari valeat. Quod si obicias, esse malum credere, eo signo ablato, maleficium cessaturum: Id à veritate alienum esse iudico. Quia id credere, nullo iure interdicitur nec est aliqua infidelitas credere, dæmonem destitutum à dæmone. Nam destruens signum, non acquiescit operibus malignis, sed credit, dæmonem, per mittente Deo, posse, ac velle vexare manente signo: & eo destructo impositurum vexationi terminum. Nec est vanum, cum coniecturis certis innitatur.

PROBL. CXXXI.

Licet, & non licet adiutori, præcipere damoni superiori, ut inferiorem e corpore pellat. Vbi plura de Adiuratione.

Adiuratio est, vliquam personam imperando, aut obsecrando inducere, ad aliquid faciendum, omittendumve. Unde est duplex: quædam deprecativa, quædam imperativa. In adiuratione tria debent concurrere, adiurante, adiurato, & id per quod adiuratio fit. Adiurans debet esse res intellectualis, cuius solus est, rogare, aut iubere. Res adiurata debet etiam esse intellectualis. Possum autem Deus, Angeli sancti dæmones, & quicumque homines adiurari, alij deprecative, alij imperativè, alij utraque adiuratione. Res, per quam fit adiuratio, sunt Deus, Angeli, & sancti, & homines iusti viatores: non autem per creaturas inferioris naturæ, aut in statu gratiæ fit adiuratio. Quando adiuratio fit per Deum siue expressè siue tacitè, est Religionis actus. Quia in hoc adiurans honorem Deo tribuit quod eius auctoritatem tanquam plurimum apud omnes valentem interponat, ad aliquid obtinendum.

Quia tamen potissimè difficultates adiurationis versantur circa factam cum dæmonia. De Adiuratione: lubet ex nostro P. Thyreo præmittere in di-

SeCt. II. De Præcepto I. Problemata. 87

habere. Posterius est, ut quandam vexandi potestatem in eo, in quo est, acceperit. Quæ quidem demonis potestas in demoniacum est potissimum in corpus, & ea certo limite præscribitur; quippe hæc potestate non limitata à Deo nullus demoniacus mortem evaderet. In animam vero minus potestatis exierit: quamvis ex corporis cruciati valde retardetur, ut non ita liberè, ac feruè spiritualibus operam impendat. Dæmon cum spiritus sit per quacumque corporis partem potest ingredi, & egredi. Sicut non est necesse, ut multi dæmones vnum hominem obideant: sed quandoque vnus, quandoque vero multi obfident; ita fieri potest, vno per exorcismos expulso, alios non eiici. Non semper est habenda fides dicentibus, se demonium habere, nisi aliquod signum efficax sit. Inter alia autem signa est efficacissimum, si exergumenus lingua antea sibi ignota loquatur: vel ad eum immobilis existat, ut multis hominum viribus nequeat loco dimoveri. Nulla res corporalis vim habet ad dæmones expellendos, ipsosvè affligendos. Nec hominibus ylla vis inest alligandi dæmonem rei alicui, illumque in illam includendi, ut in annullum in vas. Quare dum sic dæmonem, quem *Familiaris* vocant alligatum, aut inclusum dicuntur habere, dupliciter intelligitur. Primo, ut ipse dæmon sua sponte se alliget, pacto cum homine expressè vel occultè inito, ut id dæmon faciat, cum primum certa quædam verba, carmina, aut veneficia, aut incantamenta intellexerit. Secundò modo id fit, cum vi superioris dæmonis coactus inferior in eum locum includitur, illicque alligatur per pactum à Mago cum superiori dæmone initum, ut inferiorem includat, & alliget. Adjuvatio imperativa, seu coactiva demonum licita est, nempe per imperium arcendo illos tanquam hostes ne hominibus spiritualiter, aut corporaliter noceant. Quia Ecclesia habet specialem potestatem à Christo datam in dæmones, ad imperandum illis, eosque coercentes, seu expellendos. Potestas autem hæc non nititur Ministri sanctitate, etsi ea non parum iuvet: sed in invocatione diuini nominis, fidei ac sanctitate Ecclesiæ, in cuius persona exorcismi à Ministris dicuntur. Quare exorcismi non ex opere operantis solo, sed ex opere operato habent eam vim dæmones expellendi. Nec solent exorcismis omnes molestiæ, quas dæmones hominibus inferunt, repelli; sed eæ solæ, ad quas repellendas ab Ecclesia ordinantur. At hæc arcendi dæmones potestas ad eos exorcismis expellendos, non est omnibus tradita: sed solis Ministris ritè ordinatis in Ecclesia, nempe exorcistis. Nullatenus licet alicui dæmones adiuvare à precativa adiuuatione, id est ipsum dæmonem precando, ut ob nomen Dei exeat ex obfessi corpore: aut ut nobis aliquod beneficium præster, deprecare, aut imperare. Hæc omnia carpiuntur ex probatis Doctoribus collegi, speciatim ex nostro Thyræo l. de demoniacis à Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

cap. 2. Iam nonnulla suppositis his, Problemata attemam.

Quæsierim in primis, num adiutori liceat, dæmoni superiori præcipere, ut inferiorem è corpore pellat? Licet quidem. Quia hoc est directè dæmonem inferiorem superioris potentia diuexare, licet consequenter obfessi hominis liberatio resultet. Sic Syluest. v. *Admiratio*, q. 5.

Minimè licet. Quia hoc est, aliquod beneficium à dæmone recipere: quod non licet è diabolo accipere, cuiuscumque generis illud sit. Ita Sotus l. 8. de iust. quæst. 5. art. 2. Suar. tom. 3. de Relig. l. 2. cap. 8. Lessi. l. 2. cap. 44. dub. 6. numer. 46. Sanch. l. 2. sim. c. 4. n. 21.

Non approbo Syluestri sententiam. Deus enim non vult, ut vel salutem ex tartareis inimicis nostris habeamus. Vnde elicio, non licere adiuvando, Exorcistæ, inuocare dæmonem, ut præster auxilium contra tempestates, & alia frugibus nocentia ex aliorum dæmonum nequitia. Quia etsi posset dæmon superior inferiorem arcere, ut ab eo dæmon inferendo cessaret: minimè tamen licet, ab eo petere vel ei id imperare: nè beneficium ab ipso recipiatur. Accepi ex D. Tho. 2. 2. q. 90. a. 3. & ex Soto citato a. 3.

PROBL. CXXXII.

Ex curiositate, aut leuitate res vanas & inutiles dæmonem in exergumeno existentem interrogare, lethale est & non est lethale, sed veniale solummodo.

Certum mihi, integrum esse adiutori dæmonem è corpore pellendum interrogare ea, quæ expulsionem conducent. Quia hoc non est, velle societatem cum ipso inire, sed ab ea recedere. Vnde licet interrogare nomen, & causam ingressus, & an sit vnus, vel plures in eo corpore. Quippe confert, ut notit exorcistæ, cum quot hostibus dimicet, quos nominatim increpet: & ut causa ingressus remota, si tolli possit, minor sit dæmonis in hominem potestas. Item est licitum cum non deprecatur sed coactiue interrogare aliquam veritatem ad peculiarem Dei gloriam, & adiutorium vtilitatem: quando adiuvans id expedire iudicauerit. Quia tunc hostiliter cum illo agitur. Quæstionem autem, num lethale sit, ex leuitate, & curiositate quadam res vanas & inutiles interrogare dæmonem in exergumeno existentem?

Mortale non est, sed veniale solummodo. Quia quasi obiter fit. Et quia nulla in hoc casu alia videtur inesse malitia quàm actus otiositas. Sic Caiet. 2. 2. q. 90. a. 1. & in sum. v. Interrogatio, in interrogat. circa præc. 1. Syluest. v. *Admiratio*, q. 5. & 7. Artil. ibi, n. vlt. Suar. to. 2. de Relig. l. 4. c. 2. n. 9. Tabie. v. Imuocatio. q. 1. n. 2. Nauar. sum. c. 11. n. 28. Pedraza sum. præc. 1. §. 10. Medina l. 1. sum. c. 14. §. 1. Valent. 2. 2. d. 6. q. 8. pun. 2. & alij.

Lethale est peccatum non veniale solum. Quia huiusmodi cum dæmone inutilia colloquia gerere, valde periculosum

H 2 est,

652
Licet quidem.

653
Non licet.

654
Hoc vult
verum p.

655
Nonnulla
suppono.

656
Non est mortale.

657
Mortale est.

est, resque hoc ex capite minime levis, & quæ familiaritatem cum dæmone subleat, & scandalo ansam exhibeat. Ità Sanch. l. 2. sum. cap. 42. numer. 35. Sotus l. 8. de iust. quest. 3. a. 2. asserens valde esse periculo obnoxium.

658
Auctoris re-
solutio.

Ego quidem ex Santij, ac Caietani mente dixerim, veniale esse, quando vnum aut alterum inutile verbum interrogatur: at longos sermones inutiliter cum diabolo tenere, mortale esse. Quia negari nequit, rem esse gravissimam, & maximo periculo expositam, longos vanosque cum dæmone admiscere sermones. Imò vt mortale non sit alias limitationes indicabo. Primo, ea interrogatio non debet esse deprecativa, sed imperativa. Quia deprecative interrogare, pertinet ad amicitiam cum dæmone: vnde semper mortale erit. Secundo, intentio interrogantis non debet esse aliquid à diabolo addiscendi. Quia esset ab eo expectare beneficium. Tertio, interrogans non firmam & certam dicto dæmonis fidem debet habere. Quia id esset, valde eum honorare. Quarto denique id solummodò veniale erit, quando non creditur ex eo perbreui colloquio occultum alicuius peccatum esse aperiendum. Hinc elicio, ex imperfectione actus esse quoque veniale, efficere imperatiuè vt dæmon in exergumeno existens aliquid vanum faciat: verbi gratia lapidem amovere. vt Tabie. v. Inuocatio, n. 2. profatur.

PROBL. CXXXIV.

Superstitiosum est, & non est, signum à dæmone petere quo testetur, se à corpore energumeni exire, & nunquam esse rediturum.

659
Est superstitiosum.

Superstitiosum est. Quia diabolus, est mendacij pater: ideòque nec ipsi, nec signis eius est fides habenda. Sic Sotus l. 8. de iust. quest. 3. art. 3. Ciruelo de superst. p. 1. cap. 8.

660
Non est superstitiosum.

Superstitiosum non est. Quia in sacerdotali Romano instruitur exorcista vt hoc signum petat: Ergo licitum est, imò oportet eiusmodi petere signum, nempe extinctionem luminis, vel vitri alicuius ruptionem vel quidquam aliud. Ità Thyraeus de dæmoniis. c. cap. 46. numer. 23. & cap. 52. numer. 4. & cap. 53. numer. 4. Delius l. 6. disq. Mag. cap. 3. lit B. & cap. 2. quest. 3. sect. 3. in 4. remedio. Sanch. l. 2. sum. cap. 42. num. 28.

661
Cum his sententia.

Certè si Soti ratio pro prima sententia, expressa, aliquid probaret, concluderet vtrique fore superstitiosum interrogare etiam alia, quæ Problem. 133. diximus licere rogare. At certum est, aliquandò posse credi dæmoni adoratione coacto, ad manifestandam veritatem ad suam expulsionem conducentem: qualis est hæc signi traditio. Et sicut exorcismis cogitur, vt relinquat domicilium: ita etiam vt discessus signum exhibeat, vt de parta victoria constet. Fateor tamen,

ex hac signi traditione adstrictum non esse dæmonem ad non redeundum: sed si non redeat esse, quia non vult, aut ex alia causa eum cogente, non potest. Securiore tamen nos reddit de suo discessu & pignus aliquod obicit se non rediturum.

PROBL. CXXXV.

Est, & non est superstitiosum, flagellus, & alapis dæmoniacum percutere.

Superstitionem sapit. Quia dæmon fingit, se dolore affici, & affligi, vt fatuos decipiat, & vt corpus energumeni torquetur. Sic Simanc. de cathol. instit. tit. 63. numer. 12. allegato Barth. Sybilla. Delius l. 2. disq. Mag. quest. 30. sect. 3. ait 5 sibi non placere Catholicorum quorundam credulitatem seu superstitionem, qui dæmoniaci flagellationibus eam vim tribuunt, vt putent, iis dæmonem male affici, irritari, aut exagitari: imò, ait, magis augeri dæmoniaci morbum flagellorum tortura: & exira, ac tristitia cumulari dispositiones attrabiliarias dæmoni operas. Vnde dum hi dæmoni nocere volunt, magis eum iuuant.

Haud sapit superstitionem, imò licitum proculdubio est. Quia dæmon nimis confunditur, dum hæc tanquam contemptus sui argumentum assumi intelligit. Et quia ad ipsius etiam dæmonis eiectionem hæc valere videntur: eo quod dissoluntur conditiones, quas ipse in humano corpore postulat, ac proinde aufugit, vt potè qui aptum sibi domicilium minimè inuenit. Ita Thyraeus de dæmoniis. c. 46. n. 31. multis sanctorum exemplis id comprobans.

Existimo, si flagellatio aut alapa adhibeantur, tanquam virtutem habentes dicere, et ad dæmones expellendos, aut affligendos, manifeste esse superstitionem. Quia nullæ res corporeæ id efficere potest. Nam cum dæmon spiritualis sit, pati nequit à re aliqua corporali. At si non ea existimatione adhibeantur flagella, sed quasi dæmonem confundentia, & in ipsius contemptum, ac contumeliam, vt vel sic se contemni minime patiens tanquam superbissimus, illud deserat domicilium, superstitionem minimè esse affirmo, sed admodum licitam flagellorum, alaparumque inflictionem. Posset tamen Exorcista aliquando alia ratione delinquere, si imprudenter se gereret percutiendo grauius dæmoniacum. Cum enim ea percussio in solam dæmonis contumeliam, aut contemptum fiat, & non quasi corporaliter affligentia: Satis est, si moderata sit, ita vt corpus dæmoniaci minimè torquetur, sed solum dæmonis superbia valeat contundi.

Huius mentis est Sanch. l. 2.

sum. c. 41. n. 30.

PROBL

PROBL. CXXXVI.

Sapit, & non sapit superstitionem, fumo hypericantis, rutæ, cornuum, stercoris, quæ caprinæ demoniacum ab Exorcista defatigari.

665 *Sapit* Superstitionem. Quia illud ipsum eligere fumum ex hac rutæ, hypericantis, cornuum, stercorisque materia speciatim, & non ex alia videtur quis ideo ea uti quod habeat peculia rem aduersus torturam demonis efficaciam, quod planè superstitiosum est. Sic Simancas de cathol. inlit. tit. 63. num. 12. Del-tius l. 1. disq. Mag. quæst. 30. sect. 3. Ciruelo par. 3. cap. 8.

666 *Migimè* Superstitionem sapit. Quia fumus ex illa speciali materia prodians ab Exorcista assumitur, non quod specialem habeat, ad torquendum demonem efficaciam; (nullam enim ad id munus fumus ex quacumque materia procedens habet) sed quia fecior cum sit, aprior appareat ad superbissimam hostis contemptum, & irrisiōem. Ità Sanch. l. 2. sum. cap. 42. num. 30. Abul. ad. 1. Reg. 16. quæst. 42. Thyrræus de demoniac. cap. 52. num. 4. Philiare. de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. l. 3. cap. 11. relato Guillermo, addens, multos sanctos demonem huiusmodi improprio adhibito expulisse.

667 *Profecto* hanc questionem eadem, qua Problem. proximo vsus sum distinctione resoluo. Si fumus ille adhibeatur tanquam virtutem aliquam directè ad demonis expulsionem habens: adhibere fumum, supersticiosum est. Si autem in demonis contemptum quis eo vsus fuerit: quia demon se contemni videns distorquetur, & ideo aliquando recedit: ab omni superstitionis suspitione assero, huiusmodi actionem liberari. Ex Abulenti citato didici.

PROBL. CXXXVII.

Licet, & non licet Exorcistis convincere petitioni demonis ab obsessi corpore egressuri.

668 *M*inimè licet. Quia Christus Dominus reliquit Ecclesiæ potestatem aduersus demones ad eos arcendos, & repellendos tanquam hostes non ad vllum eis commodum indulgendum. At eorum petitioni quæ ad proprium commodum, seu ad incommodum vitandum conuenire, est planè hosti beneficium largiri, & non omnino a nocentis insensibilis societate recedere: Ergo demonis egressuri ex energumene conuenire petitionibus supersticiosum, ac illicitum est. Sic Tabie. vers. Adiuratio, num. 6. Syluest. ibi. quæst. 5. & 7. Valent. 1. 2. d. 6. q. 8. punct. 1. Nauar. sum. cap. 11. num. 28. Qui quidem asserunt grauissimam esse culpam, beneficia quæque in demonem conferre.

669 *Licet* planè: quando rem iniquam non potest. Esob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

Aslat Quia huiusmodi petitio non iniqua, nec contra Dei honorem, nec proximi incommodum potest præstari: Ut si petat, non relegari in tartarum, aut nonis non affici tormentis. Id enim non est aliquid tanquam amico concedere, eive placere curare: sed ut facilius ab obsessio corpore egredi cogatur. Ita Thyrræus de demoniac. cap. vltim. à num. 1. ad 8. Sanch. l. 2. sum. cap. 42. num. 36.

Eiudem sententiæ sum memor, Christum Dominum demonum petitioni visum fuisse conuenire, cum eos in porcos ingredi permisit. Quod certum est, Dominum non gessisse, ut aliquid eis tanquam amicis largiretur. Porro si demon peteret ad alium hominem transire, aut cum diuexare: ferè semper illicitum conuenire ei esset. Quia est eiusmodi petitio proximo noxia. At etiam id licere existimo, quadruplici concurrente conditione. Prima est, ut is, quem demon possellurus est, sit pessimus, & eo supplicio dignus. Secunda, ut adiurans habeat ius, & imperium in eum, quem demoni est traditurus, ac potestatem in ipsum demonem, summumque ius ad ipsum expellendum, quodcumque liberit. Tertia, ut adsit boni maioris spes: quia scilicet speratur, fore ut hac ratione proximus inuictur, qui aliis rationibus inuari non videbatur. Quarta, ut absit voluntas placendi demoni: sed id tantum fiat, ad vten-dum ipso tanquam lixtore, & carnifice. Profectò etsi liceat in præfatis demonis petitione conuenire: at non tenetur ad id Exorcista. Lege Thyrræum citatum.

PROBL. CXXXVIII.

Superstitio est, & non est lethalis, irrationalis creaturas nocentes fructibus vanè adiurare.

671 *Q*uestio est an vanum sit adiurare irrati-onales creaturas nempe locustas, mares, nubes, pulicalem, vulgariter pulgon. &c. Suppono licitum esse ea adiurare, quatenus ab alio ad nocendum mouentur. Cum ergo possit à Deo vel à demone moueri: quando à Deo mouentur, adiuranda sunt deprecando Deum, ut id malum auertat: quando verò à demone, imperando illi, ne noceat, sed nocere desistat. Verum si sermo ad irrationalia dirigatur, quasi ea se moueant, & ex se efficiant nobis aduersa, est vanum. Quia nec ipsæ creaturæ mouere se valent ex intentione ad nocendum: ut euenit animalibus ratione carentibus, & tempestatibus: nec omnia hæc adiurationis percipiendæ sunt capacia. Punctum autem difficultatis est, num hoc posteriori modo irrationalia animalia, aut nubes adiurare, lethalis sit vanitas, ac superstitio?

672 *Lethalis* est. Quia non est res levis, sed grauis omnino: est enim, ridiculos exorcismos Ecclesiæ facere. Sic Nauar.

Natur. l. 5. *consil. tit. de sent. excomm. consil. 5. numer. 20.* Angel. *vers. adiuratio, sine. Tabie, sine.*

673 Lethalis non est. Quia est sola vanitas quædam, nec animus sic adiutantis est, ridiculos facere exorcismos, eolve contemnere, Ita Sylvest. *vers. Adiuratio, sine. Tabie, ibi. num. ultim. concl. 11.* Margar. *Confessor. prec. 1. fol. 63.* Suar. *tom. 1. de Relig. l. 4. cap. 4. num. 12.* Sanch. *l. 2. sum. cap. 42. num. 37.*

674 Sententiam hanc puto esse veriore. Ad quam ex contraria Doctoribus Angelum, & Tabienam allicio; dicunt enim, adiurationem illicitam esse ex se, siue ex genere suo mortalem. Porro ad hoc satis est, vt intra suam speciem possit esse quandoque mortalis; & cum hoc stat in hoc casu eam esse venialem ratione leuitatis materie. Ceterum quia nobis non constat, an à Deo, an à dæmone illa irrationalia moueantur, vtitur Ecclesia vtriusque exorcismis, scilicet orando Deum, & dæmoni imperando. Quare licet exorcismis, quando proferuntur adiurationis verba ad ipsasmet creaturas irracionales, dirigantur non est intentio dirigendi, quasi ipsæ adiurationi conuincere debeant, auertendo malum; sed verè adiuratio ad motorem diriguntur ad ipsas autem aliquo modo, vt potè in quibus recipitur illa operatio, siue effectus nobis aduersus, quem per adiurationem auertere conamur.

PROBL. CXXXIX.

Superstitiosum est, & non est irrationabilibus animalculis licem excitare, ne sententia lata aduersus ea, fructibus noceant.

675 Quidam adiutores se Indices constituunt ad dirimendam litem inter irrationabilia animalcula, & plebem, cui nocent: instituuntque accusatorem, & aduocatam, & irrationalium procuratorem, & dant accusationis copiam, audiuntque procuratoris defensionem: ac denique vtriusque partis rationibus auditis, sententiam proferunt. Quæstio, num lis huiusmodi vana sit, ac superstitiosa?

676 Nec vana, nec superstitiosa est. Quia si vana ac superstitiosa esset, ei Deus non annuerit effectus felicitis expressione. Constat enim experimento, quod oculati testes annotant, sæpè animalcula sententiæ obediisse, desistisseque nocumenta fructibus adicere. Sic Cassianus à Nauarro citatus *vbi infra.* Et Anonym. *tract. 2. de exorcis. paulo post medium, hæc fieri consuevit.*

677 Vana & superstitiosa est omnino. Quia si lis est vana, & contra irrationalia ipsa intentetur sunt litis & superstitiosa. sententiæ percipiendæ omnino incapacia. Et si aduersus dæmones, à quibus mouentur, nil refert illos accusare, aut defendere. Ita Sotus *l. 5. de iust. quest. 1. art. 2. & l. 8. quest. 1. art. 3.* Nauar. *l. 5. consil. tit. de sent. excomm. consil. 5. & consil. 2. tot.* Cassianum confutans, Ciruel. *de superstit. part. 1. cap. 10.* Delrius *l. 1. disq. Mag. part. 2. quest. 1. sect. 8.* Sanch. *l. 2. sum. cap. 42. num. 39.* citans Valentiam.

678 Eiusdem sum mentis, Nec ob stare putarim,

sæpè animalcula obediisse sententiæ, & recessisse à fructibus: quia id non proficiscitur ex virtute sententiæ, sed ex potestate dæmonis auferentis animalia nocentia: vt vel sic vana hæc, & superstitiosa hominibus persuadeat. Addiderim, superstitiosos esse, qui dum adiurant, pugnare contendunt cum nubibus, & locustis, &c. Quia ea pugna nil conferre est manifestum. Et eos qui huiusmodi animalia excommunicatione curant afficere. Quia excommunicationis sunt incapacia.

PROBL. CXL.

Episcopus ex Tridentini facultate, potest, & non potest, Sancti alicuius antiqui nondum Canonizati Reliquias approbare, vt publicè venerentur.

EX Tridentini *sess. 25.* statim in principio, in decreto de innoc. & venerat. sanct. *facul. 11. post.* potest Episcopus reliquias Diui antiqui nondum in Catalogo Sanctorum adscripti approbare, & publicæ venerationi addicere. Quia quando certum erat, Sanctum esse Canonizatum, licebat iure communi Episcopo, eius reliquias approbare, ac publicè venerandas proponere. Vt docet Abbas *cap. fin. ad finem, de Relig. & vener. sanct.* Ergo dum Tridentinum concedit Episcopo priuilegium Reliquias de nouo inuentas approbandi, intelligit de Reliquiis Sancti non Canonizati. Quia aliàs frustraneum esset priuilegium, vt potè quod nil concederet: cum tamen verba priuilegii, debeant necessariò aliquod operari. *cap. Si Papa vers. Si autem de priuileg. in 6.* Sic Moderni quidam non infirmè notant.

Ex illa Tridentini facultate id Episcopus minime potest: sed solummodò Sancti Canonizati reliquias valet approbare, ac venerandas exponere. Quia decreta posteriora quando prioribus expressè non aduersantur, sunt per priora corrigenda, determinanda, ac supplenda, quo legum correctio videtur. *l. sed & posteriores, iuncta Gloss. vers. Pertinent, ff. de legib.* At nemo dicit, ita decretum Tridentini opponi decreto priori Concilij Lateranensis, vt iuxta illud intelligi, per illudque suppleri, & declarari nequeat, vt intelligatur de Reliquiis Sancti Canonizati. Ita Suar. *tom. 1. in 3. part. quest. 25. art. 6. d. 55. sect. 2.* Sanch. *l. 2. sum. cap. 43. num. 10.* Philart. *de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. l. 3. cap. 9.* Azor. *tom. 1. l. 9. cap. 8. quest. 8.*

Hoc vnicè verum reor. Quia Tridentinum in eo decreto in *proem.* proficitur, se vel le, vt in reliquiarum veneratione stetur vsui Ecclesiæ, ac Conciliorum decretis: & dum committit Episcopis reliquiarum approbationem, sic incipit: *Hac vt seruentur, statuit sancta Synodus.* Nec in fine aliquam clausulam derogatoriam apponit, vt quando vult derogare apponere assolet: vti constat *sess. 7. cap. 10. & sess. 23. cap. 10.* signum ergo est, nullius Concilij generalis decretis velle derogari: sed potius ea integrè velle custodiri. Quare Tridentinum nullum Episcopis priuilegium concessit, sed solam formam

Secl. II. De Præcepto I. Problemata. 91

ab eo seruandam in approbandis reliquiis no-
uiter inuentis tradit. Scio, sufficere, de sancti-
tate personæ per traditionem, aut vniuersa-
lem Ecclesiæ constare, vt id Episcopus gerere
valeat. Quia hæc canonizationi æquipollent:
vt Suarius citatus annotauit.

PROBL. CXI.

*Tridentini decretum prohibet Reliquia-
rum venditionem, prob. bet amplius
quam venditionem earum simoniacam,
& non amplius quam simoniacam ven-
ditionem prob. bet.*

⁶⁸² *Nonnulli
suppono.* Difficultas est, qualiter interdictum sit à
Tridentino *sess. 25. in princip.* & à textu
c. fin. de reliq. & vener. sancti. Sanctorum reli-
quias venales, vel causa quæstus exponere sup-
pono autem, si sanctorum reliquias venderen-
tur, apertissimam esse simoniam. Quia pretio
res spiritualis & sacra æstimeretur. Excipio, ni-
si reliquias apud infideles essent. Quia tunc
non sacrum, quod est in reliquiis, emeretur;
sed pretio dato, redimeretur vexatio, qua fide-
les recentis iniuste reliquiis afficiuntur. Vt Vgo-
lin. *de simo. tab. l. c. 38. n. 5.* aduertit. Quæ-
rim igitur, an ille textus prohibeat amplius,
quam hanc simoniacam venditionem, aut em-
ptionem?

⁶⁸³ *Non prohibe-
tur sola simo-
niaca vendi-
tio.* Non solum vera venditio, aut emptio inter-
dicitur, qua deducto pretio in pactum reli-
quias exponuntur: sed etiam quando, nullo pa-
cto inito, exponuntur passim causa quæstus, vt
largiores eleemosynæ offerantur. Quia hoc est
largæ quædam venditio. Sic Abbas *eo c. fin. no-
tab. 1. Angel. v. Reliquias, initio.* Syluest. *ibi. q. 1.*
Vgol. *citatur.* Azor. *to. 1. l. 9. c. 8. q. 7.* Graf. *p. 2.*
decis. l. 2. c. 14. nu. 7. Limitant Armil. *v. Reliquias,*
num. 1. Tabie. ibi. initio. & Nauar. *sum. c. 17. n.*
16. 9. quando principaliter ob maiorem eleemo-
synarum quæstum reliquias ostenderentur: se-
cus quando esset finis minus principalis.

⁶⁸⁴ *Sola simonia-
ca venditio
prohibetur.* Solum reliquiarum venditio simoniaca in-
terdicitur: quæ quidem est, quando pretio in
pactum deducto, ostenduntur, aut venundan-
tur. Quia *c. fin.* his solis verbis vitur, *Ne expo-
nantur venales.* Et Glas. *v. Venales,* & Hostiens.
initio, reddunt rationem: Eo quod pretio æsti-
mari nequeunt absque simonia. Quare Do-
ctores, qui limitant, quando finis principalis
est quæstus eleemosynarum acquisitio, ei hæ-
rent fundamento, quod simoniacum sit exer-
cere spiritualia propter stipendium tanquam fi-
nem principalem. Verum simonia non est eo
quod finis principalis sit temporale lucrum:
sed tantum quando id intenditur tanquam rei
spiritualis pretium. Quia non est emere, vel
vendere, quando non intenditur lucrum tan-
quam pretium: sed tanquam debitum susten-
tationis stipendium, vel tanquam eleemosyna
gratis oblata. Ita Sotus *l. 1. de iust. q. 6. n. 2.* Sanch.
l. 2. sum. c. 42. n. 22.

⁶⁸⁵ *Hæc probabi-
lius mihi.* Crediderim, probabilius esse, non interdicti
ibi reliquiarum ostensionem, etiam si finis prin-
cipalis largiorum eleemosynarum sit acquisitio:
dummodo hæc non deducantur in pactum, nec
intendatur tanquam eius possessionis pretium:

sed tanquam eleemosynæ gratis, & ex reli-
quiarum deuotione oblata. Quia homo intende-
re principaliter, non est, reliquias pretio æsti-
mare. Imò nec esset mortale, sed solum venia-
le sic eas eleemosynas principaliter intendere.
Quia est sola præuæ ordinationis ad finem cul-
pæ, quæ quando finis non est mortalis, sola cul-
pæ veniale constituit. Vt Caiet. docuit *1. 2. q. 148.*
a. 2. Idem Sotus *l. 1. sum. c. 3. n.* dixit, exercere
spiritualia ob vanam gloriam non esse lethale.

PROBL. CXLII.

*Sacrilegium furtum est, & non est furtum
sacrilegium, furripere Reliquias, autho-
ritate eius Præfati Ecclesiastici, cui lo-
cus Sacer, & reliquiarum custodia com-
missa est.*

⁶⁸⁶ *Certum quid
suppono.* Reliquias furtiue subtrahere, etiam vt ho-
norabilius habeantur, certum est non li-
cere, sed furtum esse sacrilegium. Quia est rei
Sacra, inuito Domino, ablatio. Nisi reliquias
apud infideles existerent; quia hi sunt iniusti
possessores. Quæserim vero, an esset Sacrile-
gium furtum eas abipere autoritate eius, cui
locus sacer, & custodia reliquiarum est commissæ?

⁶⁸⁷ *Non est fur-
tum sacrile-
gium.* Non erit furtum Sacrilegium. Quia *c. l. iust.*
quis inuentus, vers. si quis domum. 17. q. 2. col-
ligi videtur. Deciditur enim, fures huiusmo-
di non incurere pœnam in eo textu statutam.
Ergo & culpa excusatur. Et quia non tollitur
furtiue, quod ex custodis reliquiarum, ac Præ-
fatis Ecclesiæ facultate auferitur. Sic Azor. *to. 1.*
l. 9. c. 8. q. 9.

⁶⁸⁸ *Furtum est.* Furtum proculdubio erit. Quia custodis il-
lius licentia non sufficit, vt quis dici possit *Furtum est,*
hand inuito domino non accepisse: nam is, cui
custodia huiusmodi est commissæ, nullam re-
liquiarum administrationem habet, sed me-
ram custodiam: ac proinde eius licentia non
excusabit à furto. Ita Sanch. *l. 2. sum. cap. 42.*
num. 23.

⁶⁸⁹ *Mihi displice
Azorij sen-
tentia.* Fateor limitationem mei Azorij mihi non
placere. Quia licentia custodis vineæ non ex-
cusat à furto, eo quod custos non sit fructus ad-
ministrato: sed solummodo ad eum pertinet
vineam custodire. Vnde furti reus erit tam su-
bripiens, quam licentiam ad furripendum im-
pendens. Similiter in casu nostro. Nec textus ci-
tatus oppositum probat; sed solum non incurri
pœnam in eo textu statutam. Quia illa solos
vim loco Sacro inferentes comprehendit: non
est autem vis, cum custodis illius licentia ha-
betur. Nec paruitas materiæ ad excusandum
reliquiarum furtum à mortali spectanda est
penes solam rei ablata quantitatem; sed earum
dignitas, ac æstimatio pensanda sunt, earum-
que raritas. Quia hæc aggrauant proculdubio
piaculum.

PROBL. CXLIII.

*Lata est, & non est lata, contra Reliquia-
rum fures excommunicatio.*

⁶⁹⁰ *Lata est ex-
neganda* In reliquiarum fures lata est excommunicatio
minor, & nisi prius satis fecerint, eis ab-
H 4

communicatio. neganda est communio: & ter admoniti, nisi satisfactionem gerant, sunt excommunicatio-
ne maiore mulcandi. Quia id indicitur in c. *Quisquis inmensus, vers. si quis domum, 17. quest. 4.* Sic Azor. tom. 1. l. 9. cap. 8. quest. 10. citans Sylvestrum.

691 *Lata non est.* Non est lata excommunicatio huiusmodi. Quia non constat, num pœna in eo c. conten-
ta sit excommunicatio minor, an sola ab Eu-
charistia vsu separatio. Et videtur ea pœna la-
ta contra fractores Ecclesiarum & raptores. Sic
enim ibi dicitur: *si quis domum Dei violaverit.*
At propriè dicitur violare Ecclesiam iuxta sub-
iectam materiam, qui fores, vel muros eius
infringit, ut furetur. Ita Suar. tom. 5. in 3. part.
d. 12. sect. 2. num. 9. Sanch. lib. 2. sum. cap. 43.
num. 4.

692 *Eiusdem sum-
mentu.* Eiusdem mentis sum. Quia esto excommu-
nicatio minor in eo textu contineretur, iam
nullus est casus in vsu, in quo huiusmodi ex-
communicatio incurritur, præter participatio-
nem cum excommunicato.

PROBL. CXLIV.

*Clerici in minoribus constituti licet, &
non licet Reliquias tangere, aut
contrahere.*

693 *Non licet.* Non licet. Quia D. Gregorius Pontifex
Summus epist. lib. 3. epist. 30. indixit, *Intol-
erabile esse, ac sacrilegum, si Sanctorum corpo-
ra quisquam tangere voluerit.* Sic nonnulli scrupu-
losi Doctores existimant, Pontificem verbo
illo, *Quisquam* voluisse omnes qui sacris ini-
tiati non erant, comprehendere.

694 *Licet omni-
no.* Licet omnino, sine gravi piaculi incurso-
ne. Quia Gregorius locutus est de iis tempori-
bus in quibus nulli etiã in sacris cõstituto lice-
bat Sanctorum corpora, ossa, vel particulas eo-
rum è loco amovere, transferre, gestare. At iam
est vsu introductum, ut transferantur, ac ge-
stentur è collo pendentes. Quare gravis crimi-
nis dammandus non est Clericus, aut laicus, qui
eas sacrarum reliquiarum minutias, quas apud
se habet, piè ac religiosè tangit, aut in capfas
includit. Secus si irreligiôsè, ac per contem-
ptum. Ita Azor. tom. 1. lib. 9. q. 5. Sanch. lib. 2. sum.
cap. 43. num. 26.

695 *Hanc senten-
tiam vnicè
probabilis-
sime.* Improbabilem primam sententiam omnino
inducam. Imò addiderim cū Sanchio, nec Cleri-
cum in minoribus, nec laicum piè Sanctorum
reliquias tangentem venialiter delinquere.
Quia nullibi id interdicti inuenio.

PROBL. CXLV.

*Licet, & non licet omnibus Clericis Mino-
rum Ordinum, vasa sacra, ubi Reliquia
Diuorum includuntur, in processionibus
deportare.*

696 *Non licet.* Non licet. Quia in Concilio Bracharen-
si 1. cap. 27. & refertur cap. non liceat, el. 1.
dist. 1. dicitur: *Non liceat Lectoribus, sacra vasa
portare.* Vbi Glossa v. Portare, Hugo, Archi-

diac. ibi, num. vni. explicant, in supplicationibus
publicis, quas processiones vocitant: adiiciunt-
que vasa sacra vocari ea, in quibus reliquie re-
cluduntur. Ergo non licet Clericis minorum or-
dinum sacra ea vasa in supplicationibus appor-
tare. Palud. in 4. dist. 13. quest. 1. num. 15. D. Anto-
nin. part. 3. tit. 14. cap. 12. §. 4. Sylvest. vers. Eucha-
ristia 3. quest. 4. Tabie. vers. excommunicare, quas.
51. dicunt, laicis non licere ea reliquiarum vasa
tangere, sed Solis Acolytis. Ergo non omnibus
Clericis minorum ordinum licitum erit ea in
supplicationibus deportare.

Licet quidem. Quia nullo decreto id inter-
dicitur, Vidorum enim sacrorum nomine solum-
modo calix, ac patena intelliguntur. Hæc nam-
que sola dicuntur sacra altaris vasa. Ita Turrecr.
eo cap. Non liceat, num. vni. Graf. part. 2. decis. l. 2.
cap. 14. num. 8. Sanch. l. 2. cap. 43. num. 26.

His hæreo, hæcque sententiam vnicè ve-
ram puto. Imò esto esset huiusmodi prohibitio:
iam vsu receptum est, ut Clerici in minoribus
constituti Sacra Reliquiarum vasa deportent.
Præterea crediderim, nullam esse culpam, si
laici reuerenter ea portent, aut contingant.
Quia nullam prohibitionem reperio. Sicut Cui-
ces, & imagines tangunt, & apportant.

PROBL. CXLVI.

*Excommunicationis pœnam incurrit, & non
incurrit, qui Reliquias, quas Agnos
Dei vocitant, vel ratione
materie venales
exponit.*

Incurrit planè excommunicationis pœnam.
Quia sub laræ sententiæ excommunicatione
interdictum est quibuscumque quacumque di-
gnitate præditis. Agnos Dei depingere, infi-
cere, minio notare, vel aurum, aut colorem ali-
quem imponere, aut quidquam aliis superin-
ducere, aut depingi, aut miniari facere: aut illos
venales proponere, seu tenere: sed eos albos, &
mundos decenter, ac reuerenter à cunctis habe-
ri, deferri, ac custodiri præcipitur. Sic statuit
Gregorius XIII. in quodam motu proprio,
qui incipit: *Omni certe studio.* Ergo excommu-
nicationis pœnam incurrit qui Agnos Dei ve-
nales proponit, aut tenet. Certe textus absolute
de venditione loquitur, & an fiat circa formam,
an circa materiam solum non distinguit. Ergo
prohibetur venditio etiam ratione materie. Sic
Azor. tom. 1. l. 9. cap. 9. quest. 4. addens, nisi ad vsus
sacros vendantur.

Illam excommunicationem non incurrit.
Quia motus illè proprius intelligendus est de
venditione simoniaca, qualis est, si ratione be-
nedictionis vendantur, aut pluri ratione illius:
secus si ratione solius materie, ex qua conficiun-
tur, & expensarum in eis conficiendis, & è Ro-
ma apportandis, vendantur. Quia nil inuenitur
in eo motu proprio continens specialem probi-
bitionem venditionis, quæ alias non esset simo-
niaca: sed solum vendentibus excommunicatio-
nem indicit. Ita Sanch. l. 2. sum. cap. 43. nu-
mer. 29.

Hoc verius esse crediderim, addens circa
prohibitionem, qua nulli fas est agnos Dei pin-
gere

Sect. II. De Præcepto I. Problemata. 93

gere. inficere, ac minù notare: postquam in excommunicationem inciderunt pingentes, aut facientes pingere, non interdici, eos depictos sic tenere: neque enim ob id destrui debent. Et dum interdicitur in eo motu proprio eos Agnus Dei tenere, id infinitum coniungi cum dictione, *Venales*, ut constat ex contextu. Itaque interdictum est, illos venales proponere, aut tenere. Dum autem concludit Pontifex, illos habendos, deferendos, & custodiendos albos, & mundos tantum esse, indicere, non esse pingendos, sed ut benedicuntur à Pontifice, custodiendos. At ubi peccando depicti sunt, non interdici, eos tenere.

PROBL. CXLVII.

Sine leui saltem piaculo laici possunt, & non possunt Agnos Dei tangere.

702
Minime
possunt.

Minime possunt. Quia id vel Clericis minorum ordinum interdicitur. Non enim sola oratione Pontificia sunt sacri, ac benedicti: sed oleo etiam sacro, & chrismate, instar calicis consecrantur. Quare sicut hac ratione solis Subdiaconis fas est, tangere calices, sic & Dei Agnos. Ergo piaculum erit, eos à laico tangi sic Azor. 10. l. 9. c. 6. q. 3. Addit Doctor laicos non graviter peccare, si absque contemptu tangant, sentit ergo saltem leuiter tangendo delinquere.

703
Possunt qui-
dam.

Possunt quidem. Quia usus obtinuit, ut à laicis etiam foeminis tangantur. Possunt igitur vel sine leui peccato à laicis contingi. Ita Sane. l. 1. cap. 4. 3. num. 27. & alij Neoterici.

Audiri pla-
cium.

Probabilem Santij sententiam admodum, esse reor. Ait primam elegerim, nempe delinquere laicos qui sine necessitate Agnos Dei contingunt: sed hunc contactum culpam venialem non excedere. Delinquant inquam. Quia quod non licet Clericis non Subdiaconis ob chrismatis reuerentiam, fas non est laico licere. At venialis est culpa solummodo. Quia Sotus in 4. dist. 13. quest. 2. art. 3. ad 3. quem multi sequuntur docet etiam foeminas tangere Corporalia, & Calices absque contemptu aut nullam esse culpam, aut leuissimam venialem. Quare Agnos Dei tangere à fortiori culpam venialem minime excedet.

CAPVT XXXI.

Circa Tentationem Dei.

PROBL. CXLVIII.

Tentat, & non tentat Deum, qui miraculo effectum vult, ut Deus suam voluntatem manifestet circa aliquem futurum euentum.

704
Deum non
tentat.

Propriè Deum non tentat. Quia non fit hæc probatio de aliqua Dei perfectione: sed

de aliquo obiecto suæ voluntatis, cuius dubitatio per se mala non est. Sic Valent. 2. 2. d. 6. quest. 1. 2. punct. 1.

Deum propriè tentat, si mediis indebitis diuinam voluntatem velit explorare. Quia inter homines, qui voluntatem alterius, eiusque amorem explorare curat medio indebito, tentare eum dicitur. Ergo etiam respectu Dei erit tentatio. Ita Palus tom. 3. tract. 17. d. 2. punct. 11. num. 3. Caiet. sum. vers. Tentatio. Suar. tom. 1. de Relig. tract. 1. l. 1. cap. 2. num. 16. Sanch. l. 2. sum. cap. 34. num. 8. ex D. Thom. 2. 2. question. 97. art. 1.

Hanc partem probabiliorē esse reor, meior Dominicæ tentationis. Nam cum diabolus postulasset, ut Christus sese deorsum ageretur, non intendit, Christus Dei potentiam experiretur liberatoris, sed affectum, & amorem, idēque dixit: *Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Mar. 4.* Ac si diceret: Bene potes te deorsum immittere diuinæ harenis providentiæ, & amoris, qui non permittit, te aliquo affici detrimento. Christus vero respondit scriptum est, *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Ergo sola indebita probatio amoris, & voluntatis diuinæ est vera tentatio.

PROBL. CXLIX.

Tentatio interpretatiua aut virtualis Dei absque infidelitate contingens, potest, & non potest venialis esse culpa, ex materia paruitate.

Ex sect. 1. recole, duplicem esse Dei tentationem, aliam cum infidelitate coniunctam, aliam absque infidelitate; hæcque vel esse formalem, & expressam, vel interpretatiuam seu virtuale. Formalis est, cum ex intentione formali, expressamque probandi aliis aliquam diuinam perfectionem, præsumptiue quis petat medium aliquod vanum, & extraordinarium. Interpretatiua seu virtualis tentatio est, quando ex facto seu petitione rei alienius, sufficienter interpretatur quis velle de Deo quicunque perfectione, aut voluntate capere experientur. Nam cum illa petitio aut factum ad nihil aliud possit deferre nisi ad probandam Dei potestatem, ac bonitatem: qui sic petit, & agit, diuinam potestatem, ac bonitatem probare interpretatur. Hoc autem contingit, quoties relictis mediis à diuina providentia præordinatis, extraordinaria quis intentat, verbi gratia si intenter: Deum in alicuius veritatis confirmationem miraculum aliquod absque necessitate operari. Quæsierim itaque an tentatio hæc interpretatiua Dei absque infidelitate contingens possit esse ex paruitate materiæ veniale peccatum? Scio enim omnes Doctores id de tentatione expressa cum infidelitate coniuncta abnegare.

Potest quidem ex leuitate materiæ venialis esse. Quia si ex sola curiositate videndi aliquod mirabile opus, à Deo quis peteret, ut illud comprobaret Fidei veritates, non videretur mortaliter delinquere: nam talis petitio non videtur grauem

705

Tentat plane

706

Hoc probabilior reor.

707

Nonnulla suppono.

708

Potest veniale esse tentatio hæc ex leuitate materiæ.